

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Kateřina Raisová

Výplňkové ne v současné francouzštině

Expletive "ne" in Contemporary French

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Olga Nádvorníková, PhD.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Olze Nádvoříkové, PhD. za cenné rady při zpracovávání práce, za její čas a trpělivost.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 1. srpna 2017

.....

Kateřina Raisová

Klíčová slova:

negace, výplňkové "ne", stylové rozdíly, francouzština, FRANTEXT, InterCorp

Key words:

negation, expletive "ne", stylistic variation, French, FRANTEXT, InterCorp

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou výplňkového *ne* v současné francouzštině. Teoretická část popisuje toto specifické užití morfému *ne* (které nemá vliv na designaci věty) a dává výčet kontextů, ve kterých se může vyskytnout. Dva hlavní předpoklady formují analýzu: zaprvé, že tento jev je atributem vyššího stylu a za druhé, že jako takový může měnit význam věty. Hypotézy jsou zkoumány na korpusovém materiálu Ústavu Českého Národního Korpusu. V první fázi se v pěti konkrétních kontextech porovnává míra výskytů námi zkoumaného jevu na čtyřech typech textů – beletrii, publicistice, textech z internetu a filmových titulcích. Z analýzy vyplývá, že typ textu má vliv na frekvenci užití výplňkového *ne*. Avšak beletrie se neproказuje jako typ textu, který jej užívá systematicky nejvíce. Následně druhá fáze empirické části podrobně zkoumá konkrétní výskyty z francouzské beletrie, jak s výplňkovým *ne* tak bez něj. To vše ve snaze postihnout možné faktory ovlivňující případnou přítomnost nebo absenci výplňkového *ne*.

Abstract

This bachelor's thesis is dealing with the expletive *ne* in Contemporary French. The theoretical part describes the particular use of the morpheme *ne* (that has no influence on the designation of a sentence) listing the possible contexts in which it can be used. Two main presumptions shape the analysis. First, this phenomenon is an attribute to a higher literary style. Secondly, the expletive *ne* has the ability to change the meaning of a sentence. The two hypotheses are examined on the corpus material of The Czech National Corpus. In the first phase a comparison of the frequency of the expletive *ne* is done on four types of texts – novels, journalism, texts from the internet and the film subtitles. It follows that the type of text influences the frequency of expletive *ne* in the text. However, the novels did not prove to be using it systematically the most. The second phase of the empirical part analyses in details the concrete examples from the french novels both with and without the expletive *ne*.

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	10
1.1 Negace.....	10
1.1.1 Jednoduchá negace: <i>ne</i> použito samostatně.....	12
1.2 <i>Ne</i> : přístupy k jeho klasifikaci.....	14
1.3 Výplňkové <i>ne</i>	16
1.3.1 Vedlejší věty obsahové	18
1.3.1.1 Slovesa vyjadřující strach.....	18
1.3.1.2 Slovesa vyjadřující zabránění.....	18
1.3.1.3 Slovesa vyjadřující pochybnost nebo zápor	19
1.3.1.4 Příklad některých neosobních konstrukcí.....	19
1.3.2 Vedlejší věty příslovečné.....	20
1.3.2.1 Věty přirovnávací	20
1.3.2.2 Po spojce <i>avant que</i>	20
1.3.2.3 Po spojkovém výrazu <i>à moins que</i>	21
1.3.2.4 Po <i>sans que</i>	21
1.3.2.5 Užití s infinitivem.....	22
1.4 Závěr - východiska pro korpusovou analýzu	22
2 Empirická část	24
2.1 Jazykové korpusy a metodologie práce na nich.....	24
2.1.1 InterCorp.....	24
2.1.2 FrWac.....	25
2.1.3 Est républicain	25
2.1.4 Analyzované funkční jazykové styly	26
2.1.5 Metodologie práce	27
2.1.6 Popis použitých dat.....	28
2.2 Kvantitativní analýza	32
2.2.1 Kvantitativní analýza kontextu s <i>avant que</i>	32

2.2.2	Kvantivní analýza kontextu s <i>à moins que</i>	35
2.2.3	Kvantitativní analýza kontextu s <i>craindre</i> a <i>avoir peur</i>	36
2.2.4	Kvantitativní analýza srovnávacích vět	39
2.2.5	Kvantitativní analýza kontextu s <i>éviter</i>	40
2.3	Kvalitativní analýza	42
2.3.1	Kvalitativní analýza vět obsahových	42
2.3.1.1	Případ sloves typu <i>craindre</i>	42
2.3.1.2	Případ sloves vyjadřující zabránění	46
2.3.1.3	Případ sloves vyjadřujících pochybnost nebo zápor	47
2.3.1.4	Případ některých neosobních konstrukcí	48
2.3.2	Kvalitativní analýza vedlejších vět příslovečných	48
2.3.2.1	Případ vět přirovnávacích	48
2.3.2.2	Případ <i>avant que</i>	49
2.3.2.3	Případ <i>à moins que</i>	50
2.3.2.4	Případ spojkového výrazu <i>sans que</i>	52
2.3.2.5	Případ vět s infinitivem	53
	Závěr	55
	Resumé (česky)	57
	Resumé (en français)	58
	Bibliografie	59
	Seznam tabulek a grafů	61
2.4	Seznam grafů	61
2.5	Seznam tabulek	61
	Přílohy	62

Úvod

Francouzština je jediný románský jazyk, který pro vyjádření negace potřebuje zpravidla dva ukazatele – morfém *ne* a další ukazatel záporu. Těmi dalšími ukazateli záporu rozumíme i taková slova, která původně sloužila pouze ke zdůraznění negace a měla výhradně kladný význam. Většina si dodnes tento původní význam zachovala, ale zároveň se stala i nedílnou součástí negativní věty. Morfém *ne* je daleko od označení bivalentní. I přesto se setkáváme s případy, kdy jeho přítomnost ve větě neovlivňuje designaci věty. Známe rovněž situace, kdy je morfém *ne* zcela vynechán, a přesto je věta záporná. Právě případná přítomnost nebo absence morfému *ne* ve větě, často rozhoduje o úrovni vyjádření. V prvním případě morfém připisujeme vyššímu stylu, v případě druhém lze mluvit o hovorovém stylu, či mluveném projevu.

Výplňkové *ne*, onen atribut vyššího stylu, je pro jazykovědce stále zdrojem svárů a různých teorií. Jazykovědci se rozcházejí v samotném označování tohoto jevu, od *ne pléonastique* (nadbytečné) až po *ne explétif*. Vedou se pře o jeho funkčnosti, protože zde neplní svoji primární funkci. Různí se názory na samotnou gramatickou korektnost výplňkového *ne*. Ovšem jeho náležitost vyššímu stylu bývá zřídka zpochybňována. Cílem této práce je zjistit, zda výplňkové *ne* opravdu tvoří výsadu vyššího stylu. Zároveň se pokusíme tento jev popsat a zjistit, co z něj může tuto výsadu činit.

Teoretická část shrne poznatky lingvistů ohledně fungování výplňkového *ne*. Důraz bude kladen na popis kontextů, v nichž se výplňkové *ne* vyskytuje, na jeho formální charakteristiku a na různé interpretace, které mu jazykovědci připisují. Dále v práci rozvedeme hypotézu o možné schopnosti morfému *ne* přispívat k zamezování dvojznačnosti vět.

Praktická část má za cíl konfrontovat hypotézy z teoretické části s reálnou situací v jazyce. Analýzu provedeme na autentickém korpusovém materiálu. V první fázi korpusové analýzy zjistíme, jaký vliv má typ textu na frekvenci zkoumaného jevu. Tato kvantitativní analýza dat porovná, v jaké míře každý textový typ využívá potenciální kontexty pro výskyt výplňkového *ne*. Celkem statisticky charakterizujeme pět nejčastějších kontextů.

Další fázi našeho výzkumu formuje předpoklad nezbytnosti výplňkového *ne* v jistých kontextech, kde by varianty bez něj mohly být interpretovány nejednoznačně. V kvalitativní analýze proto budeme podrobně zkoumat konkrétní příklady ze všech typů výskytů, které zachytila teoretická část. A pomocí syntézy poznatků z teoretické části se pokusíme formálně postihnout přítomnost, či případnou absenci výplňkového *ne*. Zároveň se budeme snažit nalézt nové, nepopsané faktory, které by mohly mít vliv na výskyt výplňkového *ne* v námi

studovaných kontextech. Rovněž doufáme, že díky rozsáhlým datům v jazykových korpusech budeme schopni obohatit seznam kontextů citovaných v jednotlivých odborných publikacích.

Výstupem práce by mělo být lepší pochopení problematiky výplňkového *ne* pro českého čtenáře a příspěví do debaty o funkčnosti výplňkového *ne* pomocí doposud méně využívané korpusové analýzy.

1 Teoretická část

Morfém *ne* bývá zpravidla chápán jako jeden ze základních kamenů francouzské záporné věty. Tato jeho primární funkce je ovšem v kontextu výplňkového¹ *ne* popřena. Zde tvoří pouze stylistickou variantu vět kladných, a to variantu pěstovanou vyšším stylem. V této části nejprve nastíníme problematiku francouzského vyjádření záporu (1.1), převážně pak záporu jednoduchého (1.1.1), který se formou shoduje s výplňkovým *ne*. Tyto dvě nesourodé funkce vytvořily prostor pro různé přístupy k chápání morfému *ne* jako takového. Jednotlivé klasifikace stručně představíme (1.2). Dále uvedeme podrobný popis fungování výplňkového *ne* ve francouzštině (1.3). Popíšeme, ve kterých kontextech se výplňkové *ne* užívá, mimo jiné i případy, ve kterých vynechání tohoto morfému vedou ke změně významu věty.

1.1 Negace

Cílem této práce není popsat systém fungování negace ve francouzštině, ani by to nebylo rozsahem možné. Stručné uvedení do problematiky je ovšem pro pochopení fungování výplňkového *ne* nezbytné. Toto nastínění umožní osvětlit paradox, který v sobě samotné pojetí tohoto morfému *ne* skrývá. Expletivní *ne* sice nemění kladnou designaci věty (Šabršula 1986: 117), naznačuje ovšem jistou negativní nuanci (Colin 1993: 365). Cílem naší práce je totiž především důkladně popsat fungování výplňkového *ne*, které v sobě nese spor kladného a záporného (Damourette, Pichon 1911-1936: 132).

Zápor je jev, který popírá pravdivostní podmínky kladné věty (Karlík, Nekula, Pleskalová 2002: 283). Může se vztahovat na věty jak oznamovací, tak i tázací a zvolací/rozkazovací (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 389). Tento komplexní jev zcela přesahuje hranice lingvistiky (Stypová 2006: 4) a jeho vymezení je tedy nejednotné. Nejlépe komplexnost záporu postihuje následující definice:

„Pour le grammairien, le terme de négation recouvre à la fois un phénomène sémantique et les formes lexicales et grammaticales sous lesquelles il se réalise. Pour le logicien, l'opérateur de négation inverse la valeur de vérité d'une proposition.“ (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 410)

Grammaire méthodique du français popisuje jak sémantickou podstatu záporu, tak jeho formální stránku. Nezapomíná ani na přesah záporu do jiných disciplín, jako je logika. Z hlediska mluvčího neexistují neutrální tvrzení, pouze věty kladné a záporné (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 389). Přičemž záporná věta je opakem² věty kladné (op.cit.: 410) a je

¹ Tak jej v češtině nazývají autoři Francouzské mluvnice (Hendrich, Radina, Tláskal 2001: 480)

² Guillaumovské pojetí se distancuje od této absolutní opozice kladného/záporného.

charakteristická specifickými syntaktickými a lexikálními prostředky vyjádření. Následující příklady jasně ilustrují zmíněnou polaritu designace věty.

(1) *Ulysse est là.* (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 410)

(2) *Ulysse n'est pas là.* (ibid.)

Z příkladů vyplývá, že jestliže jedno tvrzení je pravdivé (1) druhé musí být logicky nepravdivé (2). Zde je slovesná negace zajištěna dvojicí záporů *ne ... pas* a jedná se o negaci celkovou, neboť popírá celou výpověď. Negace se dále může vztahovat pouze na význam slova, větný přísudek nebo na význam některých dalších větných členů. V takovém případě ji nazýváme negací částečnou (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 411). Ta jako taková nekoresponduje s logikou, která vždy popírá úplně, a ne jen částečně.

Většina jazykových příruček a gramatik se zabývá záporem v rámci kapitol věnovaných adverbiím. To proto, že francouzština k popření slovesa nejčastěji používá morfémy *ne ... pas*, případně kombinací *ne* s jiným ukazatelem záporu jako jsou příslovce (*jamais, plus, ...*), zájmena (*personne, rien, ...*), determinanty (*nul, aucun*). *Le Bon Usage* v tomto členění není výjimkou. Je zde však zdůrazněn fakt, že negace není čistě záležitostí záporných morfémů, ale i celé řady jiných jazykových prostředků. Za zmínku stojí například spojka *ni*, předložka *sans* nebo negativní prefixy *in-*, *im-* (Grevisse, Goosse 2011: 1326). Negace je jev, který lze vyjádřit různými syntaktickými a lexikálními prostředky.

Dvojí negací, tedy popřením popřeného, lze v jazyce zdůraznit původní/kladné tvrzení (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 422). Neplatí zde zcela matematické pravidlo mínus a mínus dává plus:

(3) *Vous n'êtes pas sans savoir.* = *Vous savez.* (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 422)

Ve starších gramatikách by skutečně byly obě věty z příkladu (3) pokládány za identické, však chybně. Podle Dauzata negace negace je méně kladná, méně jistá³ (Dauzat 1947: 333).

Samotná podoba záporné věty se výrazně odvíjí od stylu, ve kterém je daná věta použita (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 410). Velmi se od sebe liší situace v mluveném a psaném jazyce (Stypová 2006: 5). Konkrétně užití příslovce *ne*, které v mluveném jazyce téměř vymizelo,⁴ je

³Tohoto faktu si všimli spisovatelé a v období klasicismu bojovali s nároky na literaturu vyzbrojeni touto dvojí negací, neboli litotem. „*Va, je ne te hais point.*“ vyslovuje Chiména, protože kladná věta „*Je t'aime*“ by byla moc přímočará, moc troufalá (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 424).

⁴Na úpadek *ne* v mluvené francouzštině se zaměřil William J. Ashby ve svém článku z roku 2001 *Un nouveau regard sur la chute du ne en français parlé: s'agit-il d'un chagement en cours?*. Zde pozoruje výrazný pokles v produkci *ne* (negativního) v mluvené formě a to na dvou korpusech, které od sebe dělí časový odstup přibližně 20 let (Ashby 2001).

stále nezbytné v psané formě a dokonce se někdy užívá tzv. „nadbytečně“,“⁵ jak bývá občas užití výplňkového *ne* označováno (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 410).

Práce se bude dále podrobněji věnovat zápornému morfému *ne*, který v jistých kontextech zápor netvoří, v jiných naopak samotný zastává funkci negace. Pojetí *ne* jako takového je proto obtížné a pro výplňkové *ne* zásadní. Nejdříve se zaměříme na *ne* v kontextu, kde samo zastává zápor ve větě.

1.1.1 Jednoduchá negace: *ne* použito samostatně

Wilmet vymezuje tři různá užití *ne* : (a) záporné, (b) srovnávací, (c) výplňkové. A to, jak sám tvrdí, podle stupně vyjádření záporu, od nejvýraznějšího po nejmenší, kde (a) vyjadřuje zápor nejsilněji a (c) nejméně intenzivně (Wilmet 2007: 599). Jak ale uvidíme, tento přístup ke klasifikaci morfému *ne* je pouze jedním z mnoha. Je třeba se zároveň vyvarovat označení *ne* jako kladného v případě výplňkového *ne*. V kontextu expletivního *ne* sice zachovává kladný význam věty (Martin 1984: 99), ale samo o sobě nikdy kladný význam nemělo. Na rozdíl od jiných záporných příslovcí, která původně kladný význam měla a sloužila pouze ke zdůraznění záporu vyjádřeného samotným *ne* (Dauzat 1947: 328). *Ne* samotné je přímým dědictvím latiny a zároveň nejstarší formou záporu (Grevisse, Goosse 2011: 1327) I přesto výplňkové *ne* však není ani tak docela záporné (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419).

Francouzský slovesný zápor má dvě formy: jednoduchou (*ne*) a složenou (*ne ... pas*) (Stypová 2006: 27). Práce se bude věnovat formě vývojově starší, tedy té jednoduché, kde samotné *ne* stačí k vyjádření záporu. Že se jedná o pozůstatek staré francouzštiny (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 418), dokazuje už jen samotný výskyt jednoduchého záporu. Ten je spíše vzácnější⁶ a uplatňuje se častěji v ustálených spojeních než v běžné jazykové produkci (Grevisse, Goosse 2011: 1328). Naši pozornost si zaslouží hlavně z toho důvodu, že se formou shoduje s *ne* expletivním (užívají se bez druhého ukazatele záporu).⁷ Nebudeme zde uvádět výčet všech typů užití samotného záporného *ne*, pouze se pokusíme postihnout základní kontrastivní poznatky *ne* expletivního a *ne* negativního.

Rozlišujeme dva druhy užívání jednoduchého záporu: první, kdy je jeho užití povinné, a druhé, ve kterém se klade nepovinně (Grevisse, Goosse 2011: 1328). Na rozdíl od výplňkového *ne*, které je vždy užíváno fakultativně (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419) se tedy v určitých přesně nadefinovaných kontextech užití jediné zápornky *ne* vyžaduje. Tedy, že

⁵Tak jej označuje Muller (Muller 1991:357).

⁶Ač momentálně zažívá vlnu obliby u současných spisovatelů (Grevisse, Goosse 2011: 1329). Alespoň tak uvádí *Le Bon Usage*, uvidíme, nakolik se to odrazí na korpusovém materiálu.

⁷Ale známe i expletivní zápor *ne ... pas* a ani ten nemění designaci věty (Martin 1984: 101).

v některých ustálených spojeních je nemožné nahradit samotné *ne* složeným záporem (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 418). *Ne* samotné zastává funkci negace a jeho vynechání by vedlo ke změně významu věty. Pro ilustraci převezmeme příklad z publikace Clauda Mullera:

(4) *Il n'y a personne que Paul ne connaisse ici.* (Muller 1978: 85)

(5) *Il n'y a personne que Paul connaisse ici.* (ibid.)

Samotné *ne* v tomto kontextu mění designaci věty, a proto (4) a (5) jsou věty opačné. Varianta se složeným záporem *ne ... pas* by měla stejný význam jako (4) jen by byla přisuzována nižšímu stylu jazyka. Naopak v případě vynechání výplňkového *ne* ve větě k opozici kladného/záporného tvrzení nedochází (Muller 1978: 85). V kontextu výplňkového *ne* je to složený zápor *ne ... pas*, který zajišťuje opačný význam.⁸ Ovšem, a to mají společné, i v případě výplňkového *ne* mnozí lingvisté předpokládají jeho náležitost vyššímu stylu.

Vlivem stejné formy *ne* expletivní a *ne* négatif není občas jednoduché je od sebe odlišit.⁹ K těmto situacím dochází především, když hrozí výskyt ve stejných konstrukcích. Opět se spolehneme na příklad Mullerův:

(6) *Je crains que Marie n'ose venir nous voir.* (Muller 1978: 85)

(7) *Je crains que Marie ose venir nous voir.* (ibid.)

V tomto případě (6) se jedná o dvojznačnou větu. Sloveso *oser* vyžaduje jednoduchý zápor, dále pak je expletivní *ne* užíváno ve vedlejších větách po slovesu vyjadřující obavu, tedy zde po *craindre*. Příklad (6) může být buď varianta tvrzení (7), a to tehdy, pokud by se jednalo o výplňkové *ne*. Druhá možná interpretace je ta se záporným užitím *ne*, v tom případě by věty (6) a (7) byly věty opačné. Pouze z kontextu by bylo možné správnou designaci věty odhadovat.

Pozornost si zaslouží i výskyt obou *ne* s infinitivem. V obou případech je gramatikami povolený¹⁰ (Wilmet 2007: 606). Zatímco kombinace výplňkového *ne* s infinitivem je na ústupu, u záporného *ne* nastává situace obrácená (Muller 1978: 85). I tady by teoreticky byla možná nejasná interpretace, v případě průniku výskytů obou *ne*. Ten je velmi nepravděpodobný. A možná právě proto nenacházíme konkrétní příklad v pramenech.

Obdobným případem sváru lingvistů je i případ užití expletivního *ne* po *sans que*. *Sans* je samo o sobě slovo záporné, jeho kombinace s *ne* je tedy zbytečná. I přesto se najdou některé případy, kdy se výplňkové *ne* se *sans que* pojí (viz 1.2.2.4.).

⁸ Toto pravidlo není stoprocentní. I *ne ... pas* v určitých kontextech nemění designaci věty (Martin 1984: 101).

⁹ Natož v gramatikách. Až první abbé d'Olivet jasně odlišuje „*ne négatif*“ od „*particule prohibitive*“ ve svém *dile Remarques de grammaire sur Racine* (Fournier 2004: 49).

¹⁰ *Grammaire méthodique du français* ho ale v souvislosti s výplňkovým *ne* např. zakazuje (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419).

Spojitosť medzi záporným užitím *ne* a expletivním tvoří zásadní problém v pojetí výplňkového *ne* (Fournier 2004: 49) a *ne* obecně. Přístupy k ní se různí a mnohdy jsou zcela protichůdné. Pokusíme se do problému vztahu obou užití *ne* vnést více světla.

1.2 *Ne*: přístupy k jeho klasifikaci

Dostáváme se blíže k centru zájmu této práce, k problematice výplňkového *ne*. Nejprve zmíníme některé obecné způsoby chápání morfému *ne*. A v neposlední řadě shrneme výskyt expletivního *ne*.

Schopnost působit jako strůjce záporu v jednom kontextu a ve druhém nikoliv dělá z *ne* těžko uchopitelný pojem (Fournier 2004: 50). Nathalie Fournier uspořádala přístupy teoretiků k tomuto problému následovně: (a) buď lze *ne* chápat jako shodu formální stránky (homofonní) dvou odlišných morfémů nebo (b) nebo můžeme tuto zápornku pojmout jako jeden a ten samý morfém (ibid.).

- (a) První pojetí a zároveň i první záznam v odborném textu, tedy to abbé d'Oliveta spočívá v rozdělení na dvě odlišná *ne*: *ne négatif* a *ne redondant* (ibid.). Jedná se o tu méně následovanou tradici, ne však opomenutou. Vliv tohoto pojetí jasně cítíme u Gaatona, který bere samotnou zápornku *ne* ve větě jako archaismus (ibid.) a tedy naprosto odlišnou od aktivních prvků jazyka.
- (b) Druhá, důležitější teorie je nazývána sjednocená neboli „*unifié*“ (Martin 1984: 100). I tuto jednotu morfému *ne* lze chápat zcela odlišně, a to buď z hlediska opuštění od původního (či spíše jakéhokoliv) významu nebo naopak existují teorie, které *ne* připisují jistý základní význam (Fournier 2004: 50).

Označení expletivní v podstatě naznačuje výše zmíněnou sémantickou prázdnotu. Jak napovídá etymologický původ od latinského slovesa *explere* (česky vyplnit), morfém *ne* v tomto typu užití pouze vyplňuje prostor ve větě (Larousse).¹¹ Jak v češtině, tak ve francouzštině označení tohoto jevu předznamenává jistou absenci významu i jakékoliv syntaktické úlohy: „*qui n'apporte rien au sens de la phrase*“ (Muller 1991: 357). Často je tedy *ne* chápáno jako prázdňý signifikant, bez kterého se lze v jazyce obejít. Jako takový je zcela dán kontextem (Fournier 2004: 50). Ovšem tento přístup zdánlivě řeší pouze případ výplňkového *ne* (ibid.), jehož absence nemění designaci věty. Existují však případy, kdy věty s výplňkovým *ne*, narozdíl od jejich protějšků bez něj, mají jednoznačný výklad. Všimli si toho už Damourette a Pichon v příkladu M. Barrèse:

¹¹Larousse. [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z : <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>

(8) *Les magistrats, inquiets que tout (ne) sautât...* (Barrès, citováno v Martin 1984: 104)

Obavy zde mohou být buď z následků (probíhajících nebo uskutečněných) událostí, nebo se může jednat o znepokojení, že se něco stane (Martin 1984: 104). Druhý případ by byl jediná možná interpretace ve větě s *ne*. Takto alespoň tento příklad interpretuje Martin a my se s jeho interpretací ztotožňujeme. Mohl by prázdný signifikant takto měnit výklad významu? Ovšem *ne* samotné, jak jsme viděli, tvoří negaci nejen v ustálených spojeních, a i proto o prázdném signifikantu nemůže v tomto případě být řeč.

Jednotné pojetí bylo rozvedeno i v opačném směru, tedy v tom, kde *ne* je „sémantizováno“ (Fournier 2004: 50). Tuto myšlenku sdílela valná většina jazykovědců. Tři natolik významná jména tvoří součást tohoto dělení, že jim musíme věnovat větší pozornost. Prvním z nich je Guillaume, na toho postupně navazují další R. Martin, Joly, atd. Dalšími jsou Damourette a Pichon se svým pojetím „*ne discordantiel*“, jejich tradice se drží kupříkladu námi často citovaná Nathalie Fournier (Fournier 2004: 50). I Martin obohatil Damourettovo pojetí „*ne discordantiel*“.

Guillaumovské pojetí můžeme přirovnat k tomu od Wilmeta, ten, jak jsme viděli, rozlišuje tři kontexty užití *ne* podle stupně vyjádření záporu. Guillaumovský přístup zdůrazňuje, že v případě koncepce *ne* se jedná o tzv. „*cinétisme*“, jenž jde postupně „od pozitivního k negativnímu“ (Martin 1972: 41). *Ne* užito negativně není tedy opakem *ne* výplňkového, jen je stejná negativita vyjádřena méně intenzivně (Fournier 2004: 51). Martin navazuje na tuto teorii negativní stupnice.

„*Ne discordantiel*“ Damouretta a Pichona je pro naši práci obzvláště klíčové. Použití expletivního *ne* je pro ně zásadní v jeho jednotné analýze (Fournier 2004: 51). Není totiž v tomto pojetí nejprve negativní, ale disharmonické (ibid.). Uznává sice, že ve staré francouzštině *ne* bylo hlavně negativní, ale dnešní francouzština, která *ne* často vypouští ve prospěch „*forclusifs*“ se původního latinského významu zbavila (Damourette, Pichon 1911-1936: 131). Pro naši analýzu, která se bude týkat současné francouzštiny, je tento synchronní přístup velice přínosný. Rozlišují podobně tři druhy užití *ne* : (1) dvousložková negace s *pas*, *rien*, atd, (2) užití s *que*, vyjadřující výjimku a (3) „*ne discordantiel*“ (Damourette, Pichon 1911-1936: 131). V našem, tedy třetím případě, klade důraz na zmiňovanou disharmonii hlavní a vedlejší věty (Fournier 2004: 51). Zároveň je zaměřen na psychologickou podstatu tohoto pojetí. Martin výplňkové *ne* interpretuje podobně. Doplnuje však tuto poněkud příliš obecnou charakteristiku o zásadní podmínku pravděpodobnosti uskutečnění obou scénářů (Martin 1984: 108).

Viděli jsme, nakolik se od sebe přístupy k chápání morfému *ne* liší. Můžeme v něm vidět dva stejně znějící, ale jinak naprosto odlišné/opačné morfémy, anebo jeden jediný. Jednotné pojetí pak dále buď uznává *ne* jako slovo s významem, či nikoli. V naší práci se přikloníme na stranu Damouretta a Pichona, Martina a dalších. Budeme tedy zastávat stanovisko, že morfém *ne* je jeden a ten samý morfém, který nabývá určitého významu. Jinak řečeno, že morfém *ne* v kontextu expletivním má schopnost měnit, více či méně, význam věty. Dále ukážeme typy kontextů, ve kterých se výplňkové *ne* vyskytuje, případně i kde se užívá podle některých chybně.

1.3 Výplňkové *ne*

Tak jako celá negace, i výplňkové *ne* má svůj původ v latině. „*Timeo ne veniat*“ (Dauzat 1947: 332) je latinské vyjádření pro nejtypičtější příklad expletivního záporu: „*Je crains qu'il ne vienne*“. Nejstarší záznamy použití výplňkového *ne* nalezneme už ve středověku (Fournier 2004: 48). A už v období klasicismu se jednalo o jev fakultativní, tedy nepovinný (Grevisse, Goosse 2011: 1345). Zatímco zápor se za staletí postupně mění, výplňkové *ne* zůstává stále téměř stejné, jak formou, tak výskytem (Muller 1978: 79). Pro představu odkážeme na výčet historických příkladů Clauda Mullera (ibid.), centrem naší práce je totiž především moderní francouzština a výskyty v ní.

Větné konstrukce s tzv. *ne expressif*, jak výplňkové *ne* označuje Brunot (1956), vzešly podle něj z jisté „kontaminace“. Ta spočívá v současném působení dvou rozdílných myšlenek v jednom tvrzení. Na příklad ve větě *je crains qu'il ne pleuve* jsou to: *Je crains qu'il pleuve* a *je désire qu'il ne pleuve pas* (Brunot, Brunaeu 1956: 518). Varianta s expletivním *ne* by tedy měla být více citově zabarvená, než její protějšek bez něj (op.cit.: 519). Tento jev Frei nazývá „*analogie formelle*“. Považuje tím pádem expletivní *ne* za chybu ve větné stavbě (Frei 1929: 49). Většinou je naopak výplňkové *ne* chápáno jako „*affaire de style*“ (Brunot, Brunaeu 1947: 520), zdůrazňující strach mluvčího ze skutečnosti, která by mohla být opačná jeho očekávání. Riegel jeho užití zcela vyhrazuje vyššímu stylu (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419), *Francouzská mluvnice* výplňkové *ne* rovněž přisuzuje stylu knižnímu a dokonce i pečlivému mluvenému projevu (Hendrich, Radina, Tláskal 2001: 480).

Výplňkové *ne* si vysloužilo mnoho nálepek. Pro představu expletivní *ne* nalezneme pod označeními jako: *ne „redondant“* (Stauf), *ne „discordantiel“* (Damourette a Pichon), „*virtuel*“ (Martin), „*abusif*“ (Vendryès), „*expressive*“ (Brunot). V práci zůstaneme věrní označení *ne explétif*, tedy výplňkové *ne*, a to proto, že zdůrazňuje právě jeho záměnnost s větami, kde je vynecháno (Fournier 2004: 48). Tato záměnnost je jedním z předpokladů

existence této stylistické varianty. Ikdyž právě toto tvrzení Dauzat zamítá, přeci *ne „apporte un élément affectif très net“* (Dauzat 1947: 332). Zůstává však otázkou nakolik je Dauzatovo tvrzení ověřitelné, zakládá-li se na subjektivitě vnímání textu. Navíc v jistých kontextech je věta s výplňkovým *ne* přesnější než věta bez něj. To zpochybňuje předpoklad, že výplňkové *ne* lze vždy vynechat, aniž by ono vynechání změnilo význam věty. Nejedná se tedy o variantu sémanticky identickou, ale pouze shodnou v designaci věty (Fournier 2004: 48). Sémantickým opakem jsou potom ve většině případů záporné věty se složeným záporem *ne ... pas* (ibid.).

Ve snaze vymezit výplňkové *ne* z formálního hlediska Martin konstatuje tři společné rysy:

1. užití bez druhé „záporky.“ Setkáme se ovšem i případy, kdy přítomnost druhé záporky nemění designaci věty:

(9) *Combien de progrès a-t-on faits depuis lors! = Combien de progrès n'a-t-on pas faits depuis lors!* (Wilmet, citováno v Martin 1984: 102).

Vidíme, že v této zvolací větě (již tak velmi citově zabarvené) pro zdůraznění je užitá i dvojice záporek *ne... pas*. Dále si některé druhé záporky zachovaly původní kladný význam a také nemusejí ovlivnit designaci věty (viz 1.2.2.4).

2. náležitost vedlejším větám po spojce *que*. Jak jsme viděli v předchozím příkladu, výplňkové *ne* není vyloučeno z věty hlavní.

3. zachování užití *des* namísto *de* u nepřímého předmětu. *Des* je zachováno i jinde, například v polemickém záporu (Martin 1984: 102).

Doplňili bychom seznam alespoň o jednu zásadní vlastnost vyslovenou Mullerem:

4. *Ne* je vyloučeno z vedlejších vět vztahných.

Klasické vymezení gramatikami podle různých sémantických typů výskytů se pokusíme doplnit o možná zásadnější formální vlastnosti, které výskyt výplňkového *ne* podněcuje.

V současné francouzštině zaznamenáváme výskyt výplňkového *ne* hlavně ve vedlejších větách obsahových po slovesech, podstatných jménech, přídavných jménech nebo spojkových výrazech vyjadřujících obavu, pochybnost, zabránění, popření, a v některých větách příslovečných, především srovnávacích nebo časových (Hendrich, Radina, Tláškal 2011: 480). Práce se bude dále věnovat sporným užitím s infinitivem a po předložkové spojce *sans que* a jinými nepříliš často komentovanými výrazy pojícími se s výplňkovým *ne*.

1.3.1 Vedlejší věty obsahové

1.3.1.1 Slovesa vyjadřující strach

Expletivní *ne* se často užívá ve vedlejších větách po slovech vyjadřujících obavu, zabránění, pochybnost a popření. Všechny tyto kontexty s sebou nesou již zmiňovaný nesoulad, disharmonii. V případě strachu (např. *trembler, craindre, avoir peur* atd.) zaznamenáváme nesoulad mezi touhou mluvčího a pravděpodobnou skutečnou realizací (Damourette, Pichon 1911-1936: 132). Přičemž hlavní věta musí být kladná, jinak se expletivní *ne* neklade (Grevisse, Goosse 2011: 1345). Výjimku tvoří věta tázací, tam je potom negace přípustná v kombinaci s výplňkovým *ne* (op.cit.: 1346). Uvedeme notoricky citovaný příklad:

(10) *Je crains qu'il ne vienne.*¹² (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419)

Ale ani toto pravidlo není stoprocentní. Claude Muller ostatně převzal citát Staufův, kde se vyskytuje výplňkové *ne* po záporné větě hlavní.

(11) *C'est par une affinité naturelle que Français et Américains se portent les uns vers les autres, et il n'est pas à craindre qu'un commerce plus intime ne nuise à l'originalité de ceux-ci ou de ceux-là.* (Stauf, citováno v Muller 1978: 94)

Podle této definice by slovesa vyjadřující obavu jako *affoler, effrayer, terrifier, angoisser*, apod. měla prokazovat obdobnou schopnost pojít se s výplňkovým *ne*. Jejich kombinace v tomto kontextu je však téměř nemožná. Claude Muller podrobil tato slovesa lingvistickým testům, zkoumaje příčinu tohoto nesouladu. Došel k závěru dosti podobném tomu Martinovu. Totiž, že slovesa typu *effrayer* tvoří větu „*complétive factive*“, naproti tomu *craindre* větu „*non-factive*“ (Muller 1978: 82). Tedy, že ukončenost a neukončenost děje, jistá možnost různých scénářů je u výplňkového *ne* klíčová.

1.3.1.2 Slovesa vyjadřující zabránění

Co se týče hlavní věty vyjadřující zabránění, tady existuje nepoměr vynaloženého úsilí s hrozbami, které na mluvčího i tak čekají (Damourette, Pichon 1911-1936: 132). Obavy jsou nejčastěji zajištěny slovy: *empêcher, éviter, prendre garde*,... (Muller 1978: 79)

(12) *Peut-elle empêcher qu'on ne chante sous ses croisées?* (Musset, citováno v Grevisse, Goose: 2011)

Sloveso *empêcher* v negativní formě se také může vázat s výplňkovým *ne*. Kde je ovšem jeho přítomnost nezvyklá, je po neosobní formuli *il n'empêche* (Grevisse, Goosse 2011: 1346).

¹² Běžná mluva by se obešla bez *ne*, a pravděpodobně by použila obvyklejší vyjádření: *J'ai peur qu'il vienne.*

Neméně zajímavý je i případ vět s *prendre garde que* ve větě hlavní. *Prendre garde* může mít dva významy: 1. *veiller*, 2. *remarquer*. (Grevisse, Goose 2011: 1346). Důsledkem toho je, že následující příklady (13), (14), (15) jsou synonymické. A nedochází tak k opozici vět s *ne* samotným a *ne ... pas*. Neboť v příkladu (15) sloveso v hlavní větě nabývá významu „*veiller*“ (ibid.) Grevisse uvádí následující příklady:

(13) ***Prenez garde qu'on ne vous voie***. (Grevisse, Goose 2011: 1346)

(14) ***Prenez garde qu'on vous voie***. (ibid.)

(15) ***Prenez garde qu'on ne vous voie pas***. (ibid.)

Podobně se tak děje i v případě (*faire*) *attention que* (Grevisse, Goose 2011: 1346)

Kde se ovšem výplňkové *ne* nevyskytuje, je po slovesech *interdire* a *défendre* (ibid.)

1.3.1.3 Slovesa vyjadřující pochybnost nebo zápor

Dále pak užíváme *ne* po slovesech vyjadřujících pochybnost nebo zápor v hlavních větách negativních, nebo tázacích. Typické jsou výrazy: *douter*, *nier*, *contester*, *exclure* atd. (Grevisse, Goose 2011: 1346). Ve větě kladné jsou výskyty expletivního *ne* nezvyklé a opravdu nadbytečné (op.cit.: 1347)

(16) ***Xavier ne doutais pas qu'il ne fît semblant de lire***. (Mauriac, citováno v Grevisse, Goose 2011: 1346)

Varianta s výplňkovým *ne* lépe respektuje jemné odstíny pochyb vyjádřených v příkladu (16). *Ne pas douter* je citově zabarveno a naznačuje právě pochybnosti, které zdánlivě popírá, nepochybující mluvčí by volil raději sloveso *savoir* (Damourette, Pichon 1911-1936: 134). Opět je zde přítomna protichůdnost dvou myšlenek: pochybnosti vyjádřené subjunktivem a hlavní větou, která zdánlivě popírá nejistotu (ibid.).

1.3.1.4 Případ některých neosobních konstrukcí

V neposlední řadě se expletivní *ne* fakultativně užívá po některých neosobních konstrukcích: *il s'en faut de (beaucoup + peu) que, il ne tient pas à ... que, il tarde à ... que, il dépend de ... que* (Muller 1978: 79). Tento kontext by mohl znamenat, že výplňkové *ne*, přiznáme-li mu jistý smysl, není čistě subjektivní záležitostí.

(17) ***Il tarde à Paul qu'on ne l'autorise à s'inscrire***. (Muller 1978: 79)

Viděli jsme přehled užití výplňkového *ne* ve větách po slovesech vyjadřujících strach, zabránění, pochybnosti. Kromě jisté sémantické úlohy hraje roli ve výskytu *ne* i polarita vět. Výplňkové *ne* se ale nelimituje pouze na věty kompletivní, významně je zastoupeno i v rámci vět příslovečných. Dále ukážeme právě tyto jeho výskyty.

1.3.2 Vedlejší věty příslovečné

Výskyty výplňkového *ne* v příslovečných větách, ať už časových (těch především), přirovnávacích nebo omezovacích přináší nové poznatky k pojetí rozporu *ne discordantiel*. A přináší i další pochyby o jeho 100% záměnnosti s variantou bez *ne*.

1.3.2.1 Věty přirovnávací

Začneme se sporným užitím ve větách přirovnávacích. Zmiňovali jsme se, že například Wilmet toto užití *ne* odlišuje od výplňkového (1.1.1.).¹³ V naší práci se však spolehneme na zbylou většinu jazykovědců, která tomuto užití *ne* uznává stejnou povahu jako tomu expletivnímu. V kladných větách po příslovcích přirovnávacích jako: *meilleur, moindre, pire, atd.* užíváme expletivní *ne* (Grevisse, Goosse 2011: 1347).

(18) *Ses mérites sont **plus grands** que les gens **ne** le disent.* (Hendrich, Radina, Tláskal 2001: 481)

Občas je tento výskyt expletivního *ne* brán jako chybný, nebo minimálně méně častý ve větách záporných, či tázacích (Grevisse, Goosse 2011: 1347). Uvidíme, nakolik se v korpusech odrazí tento předpoklad jazykovědců (jako třeba i autorů *Francouzské mluvnice*). Výskyt *ne* je ale především podmíněn nerovností srovnávaných subjektů. V případě rovnosti k užití výplňkového *ne* nedochází.

1.3.2.2 Po spojce *avant que*

Další kombinací je spojení se spojkou *avant que*. Toto užití se výrazně rozvinulo až v 19. století, nelze tedy v tomto případě mluvit o pozůstatcích staré francouzštiny (Damourette, Pichon 1911-1936: 134). Obě formy, ať už s *ne*, nebo bez jsou akceptovány. Damourette a Pichon tomto specifickém případě vidí více než jinde určitou změnu ve významu věty (Damourette, Pichon 1911-1936: 134). Varianta bez *ne* se zakládá na pouhé časové posloupnosti dvou ukončených událostí (idem.). Naproti tomu morfém *ne* označuje ukončení děje kvůli podmínce vyjádřené po spojkce *avant que*. S tímto názorem se rozchází Frei, který tzv. „*bifurcation*“ neboli rozlišování drobných rozdílů synonym neuznává (Frei 1929: 86). Pro něj je přehnané hledat v *avant que ne* (dle něj navíc chybném jevu jako takovém) jemnou známku pochyb (op.cit.: 87).

(19) *Silence et les mains au dos! L'on ne commence pas à manger **avant que** la distribution **ne** soit complète.* (Frapié, citováno v Damourette, Pichon 1911-1936: 135)

¹³ Má proto ostatně své důvody. Těmi jsou například rozdílné výskyty s dělivým členem (výplňkové *ne* se s ním pojí, komparativ nikoli) (Wilmet 2007: 607). Dále se pojí s indikativem a ne s konjunktivem.

Přítomnost morfému *ne* zde zdůrazňuje fakt, že jíst se může začít, až svůj příděl dostanou všichni přítomní. Tedy je jím jasně dána hranice mezi uskutečněním obou dějů.

Někteří autoři, ovlivnění užitím *avant que ne*, kladou výplňkové *ne* i za spojkové výrazy: *jusqu'à ce que, en attendant que* (Grevisse, Goosse 2011: 1349).

1.3.2.3 Po spojkovém výrazu à moins que

Dále se výplňkové *ne* pojí s výrazem *à moins que*. I zde je jeho užití významnější dnes než v minulosti (Grevisse, Goose 2011: 1349). Tento výraz sám o sobě je záporný, ale složený zápor netvoří.

(20) *A moins qu'elle ne meure, pensais-je.* (Colin 1995: 365)

Analogicky se setkáváme i s výskyty *ne* po *hors que*, tedy po synonymu *à moins que* (Grevisse, Goosse 2011: 1349).

1.3.2.4 Po sans que

Dalším výskytem výplňkového *ne* je po předložkovém spojení *sans que*. *Sans que ne* představuje jedno z nejvíce odsuzovaných užití výplňkového *ne*. Dokonce bylo v roce 1966 toto užití zcela zakázáno samotnou Akademií (Grevisse, Goosse 2011: 1350). Nehledě na možné nejasnosti v jeho interpretaci, kdy je možné si *ne* v jistých situacích splést s negativním (ibid.). Nelze však s určitostí posoudit správnost tohoto užití, aniž bychom jej nejdříve analyzovali v kontextu. Glättli rozlišil tři různé případy, ve kterých se *ne* klade po *sans que*, tedy když:

1. Věta hlavní je záporná.

(21) *Mais je n'ai pu de longtemps voir dans les soirées d'hiver un fauteuil vide auprès du mien, sans que mon cœur ne se serrât douloureusement.*
(France, citováno v Glättli 1960: 307)

Vedlejší věta poukazuje, nakolik je nepravděpodobné, aby se mu nesvíralo srdce. Je zde tedy jasně zdůrazněna nepřímo vyslovená záporná myšlenka.

2. Věta vedlejší obsahuje mimo expletivní *ne* i jedno z následujících slov: *aucun, personne, rien, nul, jamais, ni, plus*.

Je třeba si všimnout, že všechna tato slova (kromě *ni*) jsou bivalentní, tedy nabývají kladný i záporný význam (Glättli 1960: 309). :

(22) *La journée s'écoulait sans que personne ne vînt.* (Troyat, citováno v Grevisse, Goose 2011: 1350)

3. Věta hlavní je kladná.

- (23) *II eût souhaité non seulement d'être obéi, mais d'être respecté, honoré, et s'il eût été possible, sans que cela ne lui coûtât trop cher, aimé.*
(Lyautey, citováno v Glättli 1960: 317)

Zde je výplňkové *ne* jen těžko vysvětlitelné, proto jej Glättli přičítá autorově nepozornosti, spíše než pečlivému stylu (ibid.).

Expletivní *ne* má podle Glättliho své opodstatnění hlavě v prvním případě (ibid.). Není zde *ne* sice zcela logické, nýbrž pouze subjektivní, odpovídající „*une tendance profonde de la langue*“ (op.cit.: 306). Kdežto ve zbylých dvou kontextech jeho užití považuje Glättli spíše opravdu za mylné a potvrzuje Dauzatovo tvrzení: „*une faute commise par des auteurs négligents*“ (Dauzat 1947: 332). Ve druhém případě je možná dvojí interpretace morfému *ne* vlivem přítomnosti slov, která, stejně jako morfém *ne*, jsou bivalentní, tedy mohou v jistých kontextech tvořit složený zápor a v jiných nemají vliv na designaci věty. Jak by mohl prázdný signifikant takto měnit výklad věty? V tomto případě přispívá k dvojznačnosti věty, v jiných kontextech naopak nejednoznačnosti zamezuje.

1.3.2.5 Užití s infinitivem

Paradoxně spíše je teoretiky povolováno užití výplňkového *ne* s infinitivem než po *sans que*. *Grammaire méthodique du français* sice tento výskyt zavrhuje úplně „*jamais devant un infinitif*“ (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419), naproti tomu na rozdíl od *sans que* ho Akademie ještě nezakázala. Možná to bude tím, nakolik je jeho výskyt s infinitivem vzácný. Zdůrazněme, že výplňkové *ne* se klade před infinitiv tehdy, když infinitiv nahrazuje některý z výše zmiňovaných typů vedlejších vět (Wilmet 2007: 606).

- (24) *Pas de définition univoque de la philosophie. A moins de n'entendre par définition une proposition tellement générale qu'elle resterait formelle.*
(Desanti, citováno v Martin 1984: 102)

V tomto případě, je přítomnost výplňkového *ne* vynucena spojkou *à moins de*.

Výše jsme shrnuli základní typy užití expletivního *ne* v současné francouzštině. Z přehledu vyplývá, že výplňkové *ne* je provázeno řadou protichůdných postojů ať už k jeho funkčnosti, nezbytnosti či dokonce správnosti užití. V následné korpusové analýze se pokusíme seznam kontextů, v nichž se ne používá rozšířit o další, gramatikami opomíjené výskyty.

1.4 Závěr - východiska pro korpusovou analýzu

Na předchozích stránkách jsme představili zdroj neshod v chápání morfému *ne* jako takového. Nejprve jsme představili problematiku systému francouzského vyjádření záporu. To pomohlo odhalit paradox, který v sobě samotné pojetí *ne* nese. *Ne* zpravidla chápáno jako

záporné v případě výplňkového *ne* nemá vliv na designaci věty. Seznámili jsme se s případy, kdy je možné jej vykládat stejně dobře jako záporné i nezáporné. Jádro teoretické části této práce tvořil popis fungování výplňkového (expletivního) *ne*, jeho výskyty a různé typy přístupů k jeho klasifikaci. Jednotlivé výskyty budeme dále analyzovat v praktické části. Díky dostatečnému zastoupení různých stylů napříč korpusy a jejich subkorpusy je budeme moci vzájemně porovnat co do poměru zastoupení výplňkového *ne*. A zároveň tak můžeme získat autentické výskyty námi zkoumaného jevu, na kterých následně ověříme východiska, která jsme uvedli v teoretické části.

Připomeňme si základní hypotézy, z nichž vycházíme. V naší práci pracujeme s hypotézou, že výplňkové *ne* je atributem vyššího stylu (Hendrich, Radina, Tláškal 2001:480). Tedy že čím vyšší jsou nároky na jazyk, tím vyšší bude i výskyt námi studovaného výplňkového *ne*. Vyššími nároky na jazyk rozumíme i větší citlivost k jazyku jako takovému. Předpokládáme, že výplňkové *ne* je prostředkem přesnějšího vyjádření autora a ne pouhým nadbytečným elementem. Pokusíme se ukázat případy, kde varianta s výplňkovým *ne* odstraňuje možnou dvojznačnost vět bez něj. Cílem naší práce je v první řadě zjistit, zda v námi zkoumaném materiálu výplňkového *ne* je výsadou vyššího stylu. Zároveň se pokusíme ukázat, že jako takové není tak docela nadbytečné. Tedy, že varianta s *ne* je přesnější než ta bez něj, že *ne* přináší do věty jistou informaci. Obecně se jedná o onen konflikt „*ne discordantiel*“ mezi přáním subjektu a pravděpodobným scénářem. Výplňkové *ne* tento konflikt zdůrazňuje. Ve stejném duchu se povede i praktická část, kterou provedeme na jazykovém materiálu získaného z korpusu. V následujících kapitolách se seznámíme jak s jednotlivými použitými korpusy, tak i s různými funkčními jazykovými styly a v neposlední řadě s postupem naší analýzy. Až poté můžeme přistoupit k samotné analýze.

2 Empirická část

Práce si klade za cíl zjistit jednak, zda výplňkového *ne* náleží vyššímu stylu, jednak zda má schopnost měnit význam věty. Každý styl je specifický svými nároky na jazyk, svou funkcí i cílem, pro který je text napsán. Pokusíme se zjistit, zda tyto předpoklady mohou ovlivňovat samotný výskyt nebo absenci výplňkového *ne*. Analýza bude provedena na francouzských korpusech v nabídce ÚČNK: *Est républicain* (texty publicistické), *frWac* (texty z internetu), na francouzsko-české části InterCorpu (texty literární, filmové titulky). Pro doplnění našeho výzkumu přihlídneme i k některým datům získaných z francouzského jednojazyčného korpusu Frantextu. Složení korpusů, jak uvidíme, nezastupuje každý typ textu stejným objemem dat.

Empirická část má za cíl ověřit poznatky z části praktické. Empirická část je rozdělena do tří částí. V první části si představíme zdroje dat pro naši analýzu. Další část představuje kvantitativní analýza a následně i analýza kvalitativní.

2.1 Jazykové korpusy a metodologie práce na nich

Materiál pro jazykovou analýzu budeme čerpat z korpusového materiálu ve francouzské části Ústavu Českého Národního Korpusu. Korpusová data představují vhodný zdroj materiálu jak co do objemu, tak do různorodosti stylů. Celkově budeme čerpat data ze tří různých korpusů sestavených do čtyř různých subkorpusů. Právě takto budeme mít materiál zastupující pro nás nejdůležitější jazykové styly. Nejprve stručně charakterizujeme použité korpusy a subkorpusy.

2.1.1 InterCorp

InterCorp je vícejazyčný paralelní korpus, obsahuje 39 jazyků, kde centrálním jazykem je čeština. V empirické části budeme pracovat s verzí 9, zveřejněnou roku 2016. Korpus je rozdělen na dvě základní části: jádro a tzv. kolekce. Jádro korpusu tvoří z velké části beletristické texty od roku 1945. Kolekce se skládají z textů publicistických, textů právních z Evropské Unie (Acquis Communautaire) nebo například z filmových titulků z databáze Open Subtitles. Nebudeme pracovat s celým InterCorpem, nýbrž pouze s jeho francouzským jádrem (pouze s francouzskou krásnou literaturou) a jednou kolekcí. A to proto, abychom získali ucelená data z různých textových typů. Jinak řečeno InterCorp rozdělíme do následujících dvou celků: na subkorpus beletristických textů (krásná francouzská literatura) a na subkorpus filmových titulků. Jádro obsahuje 12,4 milionů slov¹⁴ a subkorpus titulků 26,0 milionů slov. Celková velikost francouzské části InterCorpu se udává na 90, 2 milionů slov.

¹⁴ My však budeme pracovat pouze s francouzskými originálními díly, to objem dat omezuje na 6 304 842 tokenů.

(Nádvorníková, O. – Vavřín, M.: *Korpus InterCorp – francouzština, verze 9 z 9. 9. 2016*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>)

2.1.2 FrWac

FrWac je korpus z roku 2013, který je tvořen texty z internetové domény *.fr*. s rozsahem 1,35 miliardy slov. Jedná se tedy o velmi významný zdroj co do objemu dat.

(Ferraresi, A. – Bernardini, S. – Picci, G. – Baroni, M.: *frWaC*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>)

2.1.3 Est républicain

Est républicain zastupuje texty čistě publicistické, získané ze stejnojmenného deníku *L'Est républicain*. Konkrétně se jedná o jeho (nekompletní) tři ročníky, a to z let 1999, 2002, 2003. Rovněž dostupný z www.korpus.cz, kde jsou k dispozici dvě jeho verze. My budeme čerpat z té novější: *Est républicain* verze 2 z roku 2016, která byla oproti původní deduplikována. Samotná druhá verze obsahuje 73 milionů slov.

(Gaiffe, B. – Nehbi, K.: *lEstRepublicain, verze 2 z 11. 4. 2016*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>)

V následující tabulce pro shrnutí upřesníme velikost námi vybraných korpusů:

Název korpusu – subkorpusu	Velikost korpusu v tokenech
InterCorp v9 – beletrie	6 304 842
InterCorp v9 – titulky	32 897 232
frWac	1 613 814 684
L'Est Républicain	87 984 773

Tabulka 1 - Přehled velikostí subkorpusů

Pro naši primární analýzu nebudeme využívat jednojazyčný francouzský korpus Frantext (www.frantext.fr) obsahující texty od 12. století do současnosti. Díky dostatečné velikosti korpusů z nabídky ÚČNK nebude nutné rozšiřovat kvantitativní analýzu o tato data. Navíc pouze asi polovina tohoto korpusu je morfologicky označována, což je pro první etapu našeho výzkumu klíčové. Konkrétně se jedná o rozsah 127 515 681 slov. Ve Frantextu *catégorisé* nelze vyhledat všechny tvary sloves, protože infinitiv je ve značkování zvlášť. Dále pak počet výsledků má horní hranici, tedy je-li počet hledaných výskytů vyšší, zobrazí se pouze ten maximálně možný. Tím pádem bychom museli analýzu rozložit na menší subkorpusy. Frantext využijeme pro některé diachronní výzkumy (viz 2.3.2.2, 2.3.2.3).

Ani práce na námi vybraných korpusech se neobejde bez komplikací. Problémem ve zkoumaných korpusech může být samotné špatné označování korpusu. Například *n'importe*

qui, kde je *importe* označkováno jako sloveso *importer*. Ve vícejazyčném InterCorpu je občas nemožné určit, jedná-li se o text původní, nebo překlad (Acquis, Syndicate a Presseurop). Z našeho výzkumu jsou proto tyto kolekce vyloučeny. U kolekce titulků rovněž nelze určit zdrojový jazyk, pro nás však reprezentuje obdobu mluveného jazyka a z toho důvodu ji do analýzy zahrneme. Na konkrétní problémy odkážeme dále v rámci jednotlivých případů.

V této kapitole jsme popsali korpusy a subkorpusy, které jsme vybrali jako zdroj dat pro analytickou část práce. Zároveň jsme odůvodnili výběr jednotlivých korpusů a subkorpusů. V následující kapitole představíme typy textů, které dané korpusy představují.

2.1.4 Analyzované funkční jazykové styly

Jak již bylo nastíněno, korpusy jsme volili ne nahodile, nýbrž s jasným záměrem. Každý korpus nebo subkorpus byl vybrán jako reprezentant určitého typu textu. Než přistoupíme k samotné analýze, je třeba představit, jak bude přistupováno k různým typům textů.

Analyzované texty mají totiž odlišné funkční styly. V naší analýze se setkáme se třemi základními: styl umělecké literatury, styl publicistický a styl na hranici mluveného a psaného projevu. Navazujeme tedy na tzv. stylistiku funkční, která vybírá jazykové prostředky podle funkce, pro kterou je napsán (Hofmannová et alii 2016: 13).

Styl umělecké literatury ve Francii odedávna udává i jazykovou normu. Pro nás to tedy bude ten tzv. vyšší styl, ve kterém, jak předpokládáme, se s výplňkovým *ne* setkáme nejčastěji. Řadíme sem dílo beletristické (hlavně romány) a drama. Spojujícím faktorem je funkce estetická a komunikační. Představivost a city čtenáře má za úkol ovlivňovat funkce estetická (Čechová et alii 2003: 258). Děj je potom zajišťován funkcí komunikační. Styl se ovšem liší dle samotného autora (op.cit.: 286). Například v díle Célinově, které je známé drsností jazyka, valný výskyt výplňkového *ne* neočekáváme. Materiál pro tento styl získáme z literárního jádra francouzské části InterCorpu.

Styl publicistický představuje rovněž rozmanitou kategorii. Řadíme sem jak texty žurnalistické, tak publicistické. Primárním cílem žurnalistiky je informovat, publicistika navíc analyzuje a hlavně přesvědčuje (Čechová et alii 2003: 207). Styl publicistický se vyznačuje rovněž odlišnými stylovými úrovněmi uvnitř vlastní kategorie. Například fejeton nebude psán stejným stylem jako zpráva atd. Pro tento styl budeme čerpat z korpusu Est républicain.

Texty mediální sféry pro nás reprezentují poslední analyzovaný typ textu. Pro nás problematičtěji definovatelným stylem je **styl na pomezí psaného a mluveného projevu** (viz

1.2.1).¹⁵ Zde očekáváme nejnížší výskyty výplňkového *ne*. Sem budou patřit data nasbíraná z subkorpusu titulků Subtitles a částečně také data z korpusu frWac.

2.1.5 Metodologie práce

Jak jsme ukázali v předchozí kapitole, korpusy nereprezentují každý typ textu stejným objemem dat. Abychom dospěli k vypovídající analýze, stanovili jsme jednotná kritéria pro všechny studované texty.

Nejprve jsme zjistili, v jaké míře je výplňkové *ne* zastoupeno v rámci celého korpusu. V našem případě jsme se rozhodli pracovat v prvotní fázi pouze s jedním korpusem, a to s francouzským jádrem beletrie InterCorpu. Pomocí regulárních výrazů jsme vyhledali všechny případy, kdy je *ne* použito se slovesem bez druhé části záporu.¹⁶ Bylo nutné od těchto výskytů nejdříve odlišit výplňkové *ne* od jeho negativního užití, případně poukázat na nejednoznačný výklad tohoto morfému. Vlivem stejné formy s negativním *ne* se ve výsledku našeho hledání vyskytla značná část tzv. šumů, které jsme museli manuálně vyloučit. Odtud jsme získali představu o jeho reálném zastoupení v jazyce, který, jak jsme předpokládali, se od toho citovaného v gramatikách výrazně lišilo. Dále jsme se pokoušeli rozšířit příklady z teoretické části o další, necitované výskyty.

V návaznosti na nalezené výskyty z první fáze korpusového výzkumu jsme porovnali v jednotlivých případech (např. po spojení *avant que*) frekvence užití s *ne* a výskyty bez něj. Tento poměr nás od začátku nejvíce zajímal. Porovnali jsme, jak jednotlivý typ textu (povětšinou zastoupený jednotlivým korpusem) využívá potenciální užití výplňkového *ne*. Problém spojený s vyhledáváním na různě velkých korpusech pro nás v této fázi nebyl nijak klíčový. Porovnávali jsme totiž až samotné poměry využití výplňkového *ne*, a nikoli absolutní hodnoty jeho výskytů. Bylo nutné pečlivě rozlišovat typy textů, které jsme citovali, jedině tak bylo možné ověřit naši hypotézu náležitosti výplňkového *ne* k vyššímu stylu.

V další fázi jsme se soustředili na analýzu kvalitativní tohoto jazykového jevu. Pokusili jsme se zjistit, jestli tato „*vždy fakultativní varianta*“ (Riegel, Pellat, Rioul 2008: 419) lze vždy vynechat, aniž by změnila (byť jen lehce) význam věty. Podobně jako v druhé fázi kvantitativní analýzy i zde jsme analyzovali jednotlivě konkrétní typ výskytu jeden po druhém. A pomocí nashromážděných poznatků v teoretické části jsme se pokusili formálně postihnout možné

¹⁵ Například korpusem se setkáváme s příklady následujícího typu: *A moins que si tu veuilles pas...* (InterCorp – titulků). Zde je vynechán morfém *ne*, tak jako je to běžné pro současnou mluvenou francouzštinu. Ostatně jsme na předchozích stránkách zmiňovali článek W. Ashbyho, který právě tento fenomén zkoumal na vlastním mluveném korpuse.

¹⁶ Spoléháme na jeden z formálních poznatků Cl. Mullera. Víme, že existují případy, kdy je expletivní zápor vyjádřen i pomocí dvou adverbů *ne ... pas*.

důvody přítomnosti či případné absence výplňkového *ne*. Pro všechny typy výskytů jsme určovali následující faktory:

1. Typ vedlejší věty
2. Designace věty řídící
3. Slovesný způsob vedlejší věty
4. Ukončenost vs. neukončenost děje

Zároveň jsme se věnovali některým nenormativním jevům spojených s námi studovaným výplňkovým *ne*, například těm, kde jsou jiné větné struktury opravdu kontaminovány právě výplňkovým *ne*:

(25) „*Oui, à moins que, si Hitler ne vienne.*“ (Wilmet 2007: 606)

Zde je podmínková věta uvozena spojkou *si*, proto je použití *ne*, ač vynucené přítomností spojkového výrazu *à moins que*, považováno za kontaminaci, a tedy nenormativní jev v jazyce.

2.1.6 Popis použitých dat

V naší analýze jsme pracovali s dotazy typu CQL. Ty slouží k vyhledávání složitějších konstrukcí, v našem případě k vyhledávání větných konstrukcí jak s výplňkovým *ne*, tak bez něj. V první řadě musíme získat představu o reálném zastoupení námi zkoumaného jevu v jazyce. Zajímalo nás tedy, jaké výskyty výplňkového *ne* jsou v korpusu zastoupeny nejčastěji. Pro tuto fázi jsme vycházeli pouze z jádra (francouzská beletrie) InterCorpu, kde, jak jsme doufali, bude nejmenší procento šumů. Pro první fázi naší analýzy bylo klíčové uvést v regulárním výrazu následující informace:

- 1) vyloučení druhého ukazatele záporu
- 2) lemmatem je „*ne*“ (tzn. vygenerováno bude morfem „*ne*“ ale i jeho elidovaná verze „*n*“, lemma umožňuje i vygenerování „*Ne*“)¹⁷
- 3) následuje sloveso v jakémkoli tvaru
- 4) následuje cokoliv kromě druhého ukazatele záporu

Tento regulární výraz zajistí, že vygenerovány budou i takové věty, kde se se výplňkové *ne* pojí s libovolným slovesným způsobem včetně infinitivu.

¹⁷ Což má za následek i jisté šumy: *Je vais décommander l'autre clown avant qu'il arrive. Ne m'attendez pas.* (InterCorp – titulky)

Aplikovali jsme následující regulární příkaz (dotaz 1) na subkorpus beletrie:

```
[lemma!="pas|jamais|rien|null|point|plus|personne|ni|importe
|que|aucun|guère|nullement"] [lemma="ne"] [tag="VER.*" & lemma!="importer"]
[lemma!="pas|jamais|rien|null|point|plus|personne|importe|ni|que|aucun|guère|nullement
" & tag!="PUN.*"]* </s>
```

Z celkových 2404 nalezených výskytů jsme dospěli manuální analýzou k pouze 205 tzv. čistých výskytů. Zaznamenáváme tedy pouhých 8,5% výsledků bez šumů. Opakování stejných výskytů (mnohdy až šestkrát), zmiňovaná neschopnost odlišit formálně negativní užití morfému *ne* od výplňkového, četné výskyty se složeným zápořem, to vše jsou hlavní zdroje šumů v našem výzkumu.¹⁸ Dají se odůvodnit samotným dotazem, který klade mnoho podmínek typu „nebo“, což může mít za následek opakování stejného výskytu, který vyhovuje všem kritériím na této stejné úrovni. Dají se odůvodnit i v případě, kdy druhá záporka není na obvyklé pozici (obvyklá pozice je v případě našeho regulárního výrazu taková, kde se druhá záporka vyskytuje buď těsně před morfémem *ne*, nebo těsně za slovesem).¹⁹ Kde se ovšem nedají odůvodnit, je v případech, které regulární výraz specificky vylučuje.²⁰ Ale i přes výrazný poměr šumů tyto výskyty poskytly cenná data, co do zastoupení napříč korpusem. Roztřídili jsme jednotlivé výskyty výplňkového *ne* do následující tabulky:

Kontext	Čistých výskytů	%
Srovnávací věty	63	30,7%
Po <i>avant que</i>	59	28,8%
Po slovesu <i>craindre</i>	29	14,1%
Po <i>à moins que</i>	24	11,7%
Po <i>avoir peur</i>	15	7,3%
Po slovese <i>éviter</i>	7	3,4%
<i>Re(douter)</i>	4	2,0%
<i>Au moins</i> , po <i>peu s'en falloir</i> , po <i>prendre garde</i> , po <i>sans que</i>	4	2,0%
Celkem	205	100%

Tabulka 2 - Výskyty výplňkového *ne* z dotazu 1 v (literárním) jádru InterCorpu

¹⁸ Stejný problém ale nastává i v další fázi výzkumu, kde ovšem nemůžeme vinit samotný dotaz.

¹⁹ *Aucun des trois trois n'a parlé.* (InterCorp – beletrie)

²⁰ ... *elles n'avaient qu'à bien se tenir.* (InterCorp – beletrie)

Z tabulky vyplývá, že výplňkové *ne* jako takové je velmi nerovnoměrně zastoupeno napříč různými kontexty výskytu. Vidíme, že ve srovnávacích větách a ve větách s *avant que* spolu tvoří více než polovinu celkového výskytu. Naproti tomu tolik komentované užití po spojce *sans que* se v první fázi výzkumu ukázalo jako minoritní.

Na jedné straně velký počet šumů a na straně druhé minoritně²¹ zastoupený jev v jazyce, značně limitují kvantitativní analýzu výplňkového *ne*. Nemůžeme tedy statisticky posoudit zastoupení všech výskytů výplňkových *ne* napříč různými korpusy. V kvantitativní části se proto soustředíme na konkrétní kontexty výplňkového *ne*, které přinesou významnější data.

V druhé fázi našeho výzkumu jsme tedy pracovali s těmi nejčtetnějšími výskyty, ve snaze získat směrodatné údaje pro kvantitativní část naší analýzy. Vybrali jsme opravdu jen takové kontexty, kde lze mluvit o statisticky významném údaji. Díky informacím z předchozí tabulky jsme proto stanovili námi zkoumané kontexty na pět základních: ve srovnávacích větách, po spojce *avant que*, po spojce *à moins que*, po slovesech vyjadřujících strach (*craindre*, *avoir peur*) a okrajově i po slovesu *éviter*. Postupovali jsme následovně:

Pro každý výskyt byl použit stejný regulární výraz, který jsme postupně aplikovali na vyhledávání ve všech zmíněných subkorpusech. Následující tabulka uvádí podrobnější přehled použitých regulárních výrazů.

Kontext	Regulární výraz
<i>Avant que</i>	[word="avant"] [lemma="que"]
<i>A moins que</i>	[lemma="à"] [word="moins"] [lemma="que"]
<i>Craindre/avoir peur</i>	[lemma="craindre peur"] [lemma="que"]
Srovnávací věty	[lemma="plus moins meilleur pire mieux"][] {1} [lemma="que"]
<i>Éviter</i>	[lemma="éviter"] [lemma="que"]

Tabulka 3 - Přehled použitých regulárních výrazů pro kvantitativní analýzu

Tyto regulární výrazy slouží k vyhledání jednotlivých kontextů obecně, ať už s *ne*, nebo bez něj. Manuálně jsme určili typ užití morfému *ne*. V některých případech téměř stoprocentně korespondovali s námi hledanými výskyty, jinde již o poznání méně. Podrobné výsledky uvedeme u každého kontextu zvlášť.

Přiložená tabulka (viz přílohy) s absolutními a s relativními frekvencemi slouží jen pro ilustraci získaných dat a zároveň odůvodňují i zahrnutí slovesa *éviter* do naší kvantitativní

²¹ I.p.m. (počet slov na milion) čistých výskytů výplňkového *ne*, neboli počet výskytů na milion pozic, v případě prvního dotazu vychází na 32,51 (205 výskytů na 6 304 842 pozic)

analýzy. *Éviter* jako takové je v korpusech hojně zastoupené a poskytlo potřebná data pro jeho analýzu.

Jak jsme již uváděli je i z této tabulky zřejmé, že každý korpus reprezentuje zkoumaný jev výrazně jiným objemem dat. Nemůžeme však analyzovat tato čísla, aniž bychom zjistili, nakolik jsou data přesná. I zde, jak uvidíme, máme co dočinění s vysokým procentem šumů v našem výzkumu. Vzhledem k omezenému rozsahu práce nebylo možné manuálně analyzovat všechny výskyty výplňkového *ne* v uvedených korpusech – subkorpusech. Z toho důvodu jsme z každého subkorpusu sestavili vzorek (pomocí funkce *vzorek* a zadáním zvolené velikosti). Ten vlivem šumových výsledků činí 800 výskytů²² pro každý subkorpus, a to pro každý jednotlivý dotaz. Uvidíme, že pokaždé se míra šumů výrazně liší. Ostatně to ilustruje případ srovnávacích vět.

Jak uvidíme, procenta čistých výskytů se napříč korpusy výrazně různí. V případě výskytů s *avant que* je přítomnost šumů takřka nulová napříč všemi korpusy, kdežto v případě srovnávacích vět dosahují šumy až 91%. Nemohli jsme srovnávací věty vyloučit z kvantitativní analýzy z důvodu vysokých hodnot dosažených v dotazu 1. Následující tabulka představuje analýzu vzorku srovnávacích vět.

Subkorpus	Celková velikost vzorku	Výskyty	Šumy	Čisté výskyty (%)
frWac	800	75	725	9%
Est républicain	800	88	712	11%
InterCorp v9 - beletrie	800	86	714	11%
InterCorp v9 - titulky	800	170	630	21 %

Tabulka 4 - Analýza šumů ve vzorku srovnávacích vět

Uvidíme, že zdroj šumů se kontext od kontextu liší. Zpravidla se může jednat o přítomnost záporných vět, které dotazy ani nevylučujeme, jinak bychom eliminovali i výskyty s výplňkovým *ne*. Vyloučit druhou záporku jsme se rovněž nepokoušeli. Zprvce nemusí v jistých případech tvořit zápornou větu. Zadruhé je téměř nemožné určit, na jaké pozici ve větě se záporka vyskytne, proto ji nemůžeme efektivně vyloučit. Podmět může být libovolně rozvíjen dalšími větnými členy,²³ může být vložená věta²⁴ mezi podmět a sloveso atd. V neposlední řadě bychom opět dotazem s tolika podmínkami „nebo“ vynutili opakování

²² Když bude vygenerován výsledek nižší než 800, analýzu provedeme na absolutní hodnotě.

²³ *Mais en les apprenant, il craignait que ce passé incolore, fluide et supportable, ne prît un corps tangible et immonde, un visage individuel et diabolique.* (Proust - Svět Swannových)

²⁴ *Je devais prier, afin d'éviter que cette eau qui tombait du coin le plus luciférien du ciel ne me parût un matin une bénédiction!* (Depestre – Chvalo zpěv na ženu-zahradu)

identických výskytů. I zde se však setkáváme s případy, kdy je stejný výskyt opakuje i v rámci samotného vzorku. Týká se to téměř všech korpusů, ale převážně frWacu, kde se v rámci výsledků jednoho dotazu²⁵ vyskytuje stejný výskyt až 14 krát.²⁶ S opakováním se nesetkáváme v subkorpusu beletrie.

Je zřejmé, že se od sebe velice liší situace napříč korpusy. Proto je důležité ke každému přistupovat jednotlivě. Jen proto, že na všech aplikujeme stejný dotaz, nemusíme získat výsledek se stejným poměrem šumů. Celkově budeme manuálně analyzovat v kvantitativní části 11 944 výskytů.²⁷

Výše jsme objasnili postup pro získání dat pro naší analýzu. Připomněli jsme různé problémy, se kterými se v této části naší analýzy setkáváme. V další části uvedeme jednotlivé výskyty bez šumů. Zároveň představíme výsledky naší kvantitativní analýzy.

2.2 Kvantitativní analýza

Na následujících stránkách přistoupíme k samotné kvantitativní analýze. Ta se má v první řadě pokusit ověřit, zda je výplňkové *ne* atributem vyššího stylu. V druhé řadě je jejím cílem seznámení s obecnými statistickými daty, která zčásti poslouží jako východiska pro analýzu kvalitativní. Jazykový materiál, postup analýzy a obecné problémy jsme uvedli v předchozích kapitolách a nyní již představíme konkrétní kontexty výskytu jeden po druhém, přičemž neopomeneme absolutní hodnoty výskytů a jejich frekvence, šumy ve výzkumu s jejich možnými příčinami a především poměr potenciálního využití výplňkového *ne* napříč různými funkčními jazykovými styly.

2.2.1 Kvantivní analýza kontextu s *avant que*

Jak jsme již uvedli, *avant que ne* je jedním z nejčastějších výskytů výplňkového *ne*. Napovídají tomu i čísla absolutních hodnot, ke kterým jsme dospěli. V následující tabulce uvedeme hodnoty po odfiltrování tzv. šumů z našich vzorků. Ty byly v každém korpusu zastoupeny jinak, v tomto případě téměř zanedbatelně napříč všemi subkorpusy. Po manuální analýze vzorku jsme dospěli k 2,9% šumů ve frWacu, 1,6% v Est républicain, 0,7% v subkorpusu beletrie a 1,0% v subkorpusu filmových titulků.²⁸

²⁵ Jedná se o dotaz [lemma="éviter"] [lemma="que"].

²⁶ *Comment puis-je éviter que mon nom d'utilisateur apparaisse dans la liste des utilisateurs.* (frWac)

²⁷ Plánovali jsme pracovat s 16 000 výskyty (800 výskytů pro každý z 5 kontextů a v rámci každého kontextu pro každý jednotlivý subkorpus), ale vinou nízkých absolutních hodnot převážně v rámci subkorpusu beletrie se reálné množství snížilo.

²⁸ V této fázi jsme pro přesnost použili jsme příkaz [word="avant"] [lemma="que"], který neumožňuje, aby spojkový výraz stál na začátku celé věty. V analýze kvalitativní bude hledání doplněno o tuto podmínku, pro komplexní analýzu.

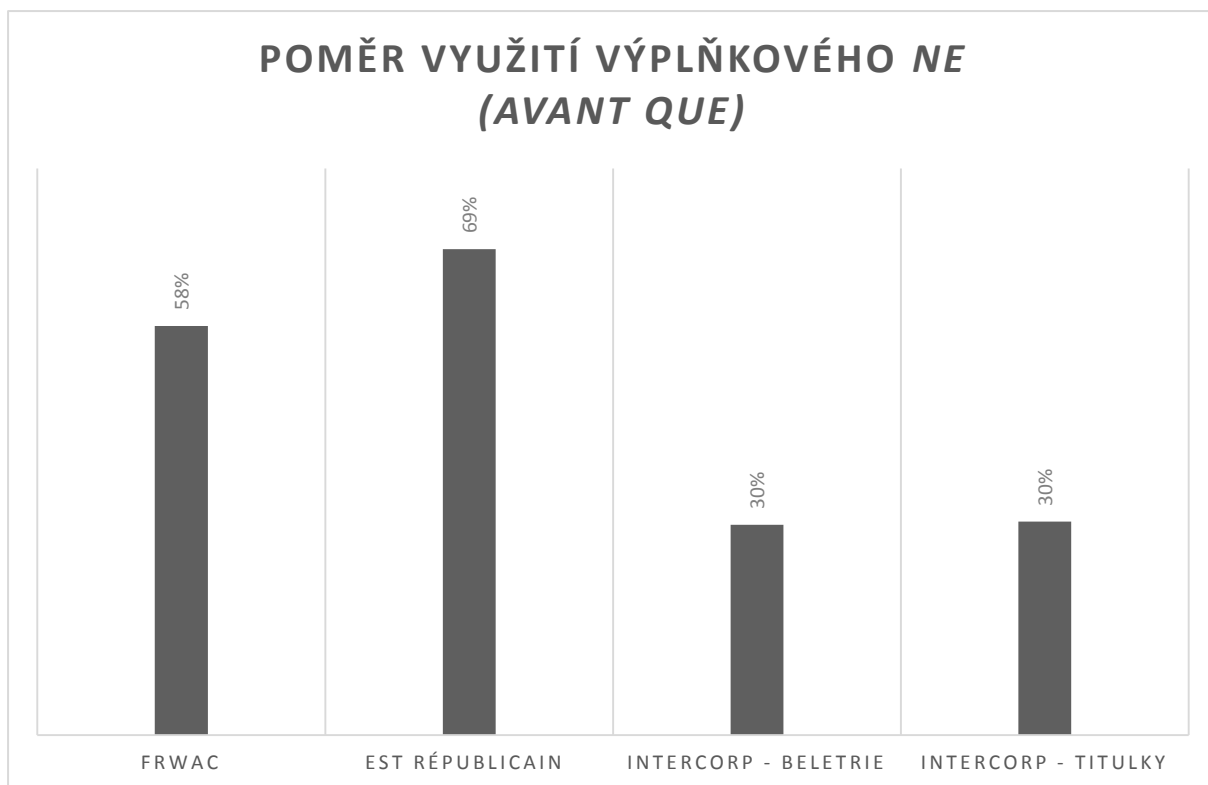
Subkorpus	Celková absolutní hodnota	Celková relativní frekvence (i.p.m.)	Absolutní hodnota výplňkovéh o ne	Relativní frekvence výplňkovéh o ne (i.p.m.)
frWac	35 210	21,82	20346	12,61
Est républicain	3 060	34,78	2100	23,87
InterCorp v9 – beletrie	407	64,55	121	19,19
InterCorp v9 – titulky	3 730	113,39	1126	34,22

Tabulka 5 - Výskyty *avant que* v subkorpusech

Malé množství šumů lze odůvodnit samotnou podstatou spojkového výrazu *avant que*, ten je sám o sobě negativní, ale zápornou větu netvoří. Tím pádem i vedlejší věta jím uvozená bývá pouze zřídka záporná.²⁹

Relativní frekvence výplňkového *ne* nabývá nejvyšších hodnot v případě subkorpusu titulků. Což jen potvrzuje, do jaké míry je důležité zaměřit se nikoli na jednotlivé frekvence, nýbrž na poměry celkového výskytu a výskytů s *avant que ne*. Povšimněme si také, že v případě subkorpusu beletrie jsme došli k pouze 407 čistým výskytům, což je přibližně polovina objemu, který manuálně analyzujeme ve zbylých subkorpusech. To samotné může mít vliv na výsledky poměru jeho využití. Samotný poměr je podíl absolutní frekvence výplňkového *ne* v subkorpusu a celkové absolutní hodnoty (s *ne* i bez něj) na tom samém subkorpusu. Obecně vzato jsme získali v tomto kontextu přesná čísla pro kvantitativní analýzu, proto přistupme k samotnému poměru využití výplňkového *ne*.

²⁹Setkali jsme se s příklady následujícího typu, kde se jedná o tzv. negaci omezovací: *Sachons la consommer avec modération, avant qu'elle ne devienne que l'ombre d'elle même.* (frWac)

1 Graf poměru využívání výplňkového ne po avant que v subkorpusech

Příslušný graf naznačuje, že v případě spojky *avant que* se nemůžeme spolehnout na předpoklad, že vyšší styl předznamenává vyšší frekvenci výskytu námi studovaného jevu. Pro nás nejvyšší styl, tedy beletrie využívá tento kontext pouze z 30%, což je stejný údaj, ke kterému jsme dospěli i v případě subkorpusu filmových titulků, tedy v případě stylu na hranici mluveného a psaného projevu. Vysvětlení se může skrývat v samotném spojkovém výrazu *avant que*, které pravděpodobně stačí k vyjádření oné negativní nuance (viz 1.1), nebo naopak je zde změna ve významu natolik výrazná, jak tvrdili Damourette a Pichon (1.3.2.2), že je od sebe spisovatelé aktivně odlišují. Lze se domnívat, že je zde nízké procento zapříčiněno i samotnými díly, které mají blízko k mluvenému projevu, jako již zmiňovaná díla Célinova. Citujme alespoň jeden příklad:

(26) *Faut les voler, **avant qu'**il vous volent...* (Céline – Cesta do hlubin noci)

Céline v tomto románu výplňkové *ne* nepoužil ani jednou, a to měl celkem 22 možností. Ostatně Japrisot ve svém románu *Zásnuby sám zapisuje nulu*, co se týče využívání výplňkového *ne*. V kvantitativní analýze analyzujeme konkrétní příklady, abychom byli schopni ověřit nově vyvstálé hypotézy.

2.2.2 Kvantivní analýza kontextu s *à moins que*

A moins que je stejně jako *avant que* implicitně negativní spojkový výraz. Nedospěli jsme však k tak přesným číslům při jeho vyhledávání. Použili jsme dotaz:

[lemma="à"] [word="moins"] [lemma="que"]

A to tak, aby *à* mohlo stát kdekoli ve větě. Zde máme co dočinění s větším procentem šumů, než v předchozím případě. Ve frWacu se jedná o 5,5%, v Est républicain 11,6%, v beletrii 3,3% a v titulcích 10,9%. Následující tabulka shrnuje dosažená data po jejich odfiltrování z převážně všech dosažených výskytů v rámci příslušného subkorpusu (jen ve frWacu jsme analyzovali vzorek).

Subkorpus	Celková absolutní hodnota	Celková relativní frekvence (i.p.m.)	Absolutní hodnota výplňkového <i>ne</i>	Relativní frekvence výplňkového <i>ne</i> (i.p.m.)
frWac	12 863	7,97	8 899	5,51
Est républicain	252	2,86	187	2,13
InterCorp v9 – beletrie	87	13,80	57	9,04
InterCorp v9 - titulky	468	14,23	187	5,68

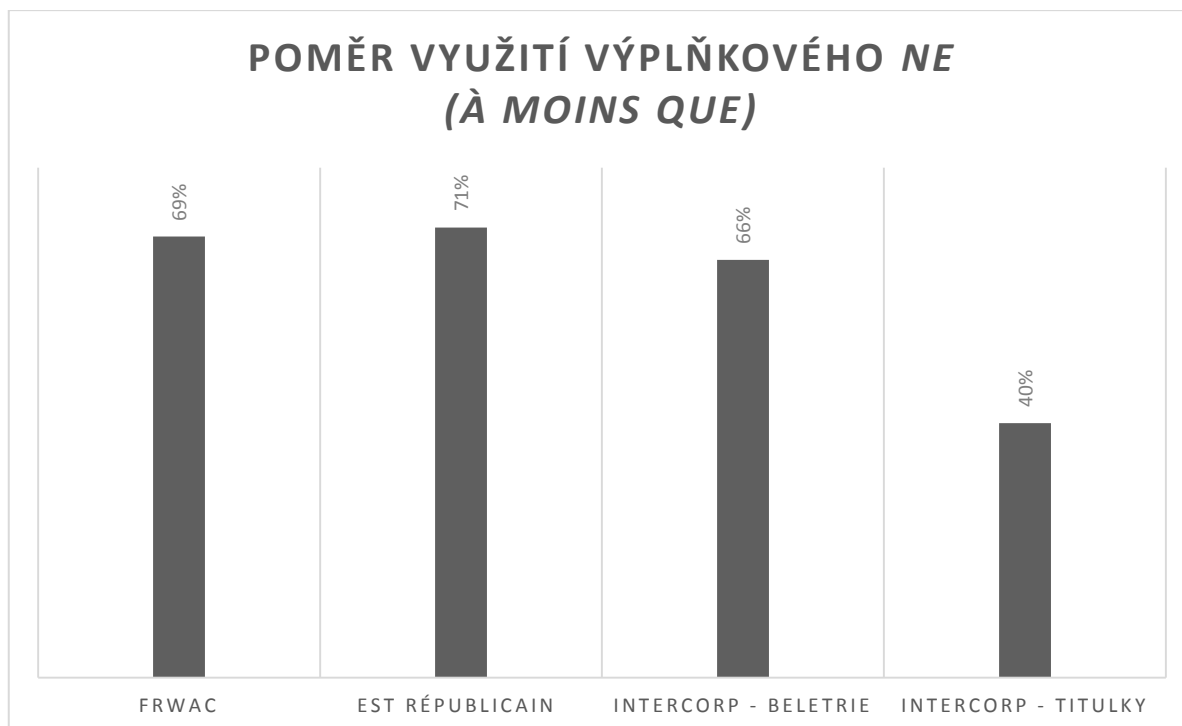
Tabulka 6 - Výskyty po *à moins que* v subkorpusech

V tomto kontextu je frekvence výskytů o poznání menší než v tom předchozím. S výjimkou frWacu jsme mohli na všech subkorpusech analyzovat celé výskyty, což na jednu stranu zaručuje přesnost dosažených dat, na druhou stranu zdůrazňuje rozdíl v kvalitě analýzy mezi frWacem a zbylými subkorpusem. Manuálně jsme odfiltrovali všechny šumy ať už z vzorku, nebo z celkové absolutní hodnoty. Největší hodnoty šumů zaznamenáváme v případě subkorpusu filmových titulků. Převážně se jedná o nedokončené věty, jak ilustruje následující příklad:

(27) *Mais il n'y a rien dans ce secteur, à moins que ... - À moins que quoi, capitaine?* (InterCorp – titulky)

Obdobně nedokončené věty jsou hlavním zdrojem šumů i ve zbylých subkorpusech. Dále se pak setkáváme s vedlejšími větami se složeným zápořem,³⁰ což v případě *avant que* bylo velmi vzácné. Nejvyšší frekvenci námi hledaného jevu v tomto případě obsahuje subkorpus beletrie. Jak ukazuje následující graf, rozdíly oproti kontextu s *avant que* zaznamenáváme i v rámci námi hledaného poměru využívání výplňkového *ne* v tomto kontextu. Opět jsme v každém subkorpuse vypočítali podíl výplňkového *ne* a celkové absolutní hodnoty.

³⁰ V případě subkorpusu titulků zaznamenáváme 16 takových případů. Např: *À moins que tu ne veuilles pas.* (InterCorp – titulky)

2 Graf poměru využívání výplňkového *ne* po *à moins que* v subkorpusech

Zmiňovaný poměr v rámci příslovečných vět po *à moins que* ukazuje subkorpus publicistiky jako nejefektivnější, co do využívání varianty s morfémem *ne*. Ani v tomto případě se tedy subkorpus beletrie neprojevil jako ten, který nejvíce využívá potenciálních výskytů. Otázkou zůstává, nakolik je celkový výskyt 87 statisticky výpovědné číslo, nakolik jsme byli schopni efektivně odfiltrovat šumy z frWacu a nakolik je pro nás rozdíl 5 % zásadní. Sledujeme relativně vysoké hodnoty i u subkorpusu titulků, které se však drží o skoro 30 % za zbylými korpusy. Lze tedy spíše rozvíjet teorii, že v tomto kontextu výplňkové *ne* tvoří záměnnou variantu věty kladné bez výraznějších změn ve významu. Pokusíme se formálně postihnout tento předpoklad v dalších kapitolách.

2.2.3 Kvantitativní analýza kontextu s *craindre* a *avoir peur*

Statisticky významná data jsme podle našeho prvního korpusového vyhledávání očekávali v kontextu obsahových vět po slovesech strachu. Zde jsme analyzovali zároveň v rámci jednoho dotazu jeho dva nejčetnější zástupce z dotazu 1: slovesa *craindre* a *avoir peur*. Pro přehlednost znovu zmíníme námi použitý regulární výraz:

`[lemma="craindre|peur"] [lemma="que"]`

Konkrétní dosažené hodnoty uvádíme v tabulce:

Subkorpus	Celková absolutní hodnota	Celková relativní frekvence (i.p.m.)	Absolutní hodnota výplňkového <i>ne</i>	Relativní frekvence výplňkového <i>ne</i> (i.p.m.)
frWac	14 295	8,86	5007	3,10
Est républicain	723	8,22	245	2,78
InterCorp v9 – beletrie	255	40,45	111	17,61
InterCorp v9 – titulky	1 278	38,85	306	9,31

Tabulka 7 - Výskyty po slovesech strachu

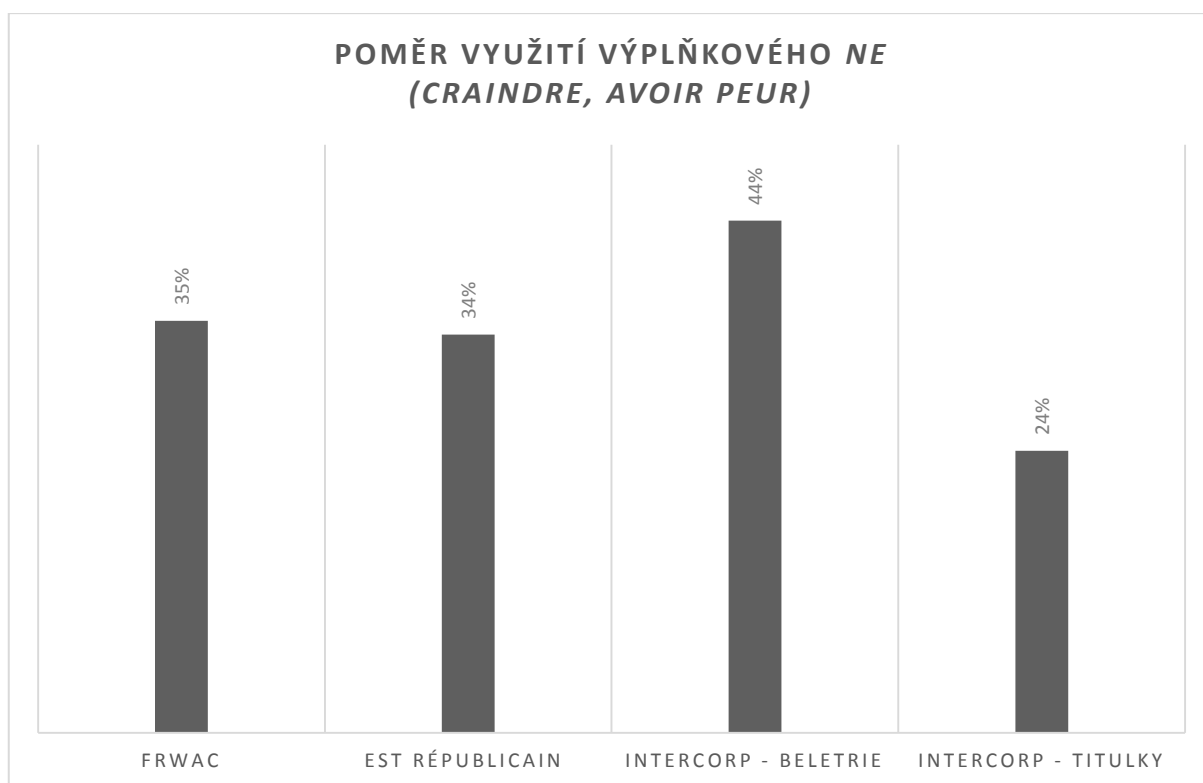
I zde jsme byli nuceni odfiltrovat jisté procento šumů. To v rámci frWacu znamenalo 24% šumových výsledků, v subkorpusu Est républicain 27%, v beletrii 13% a v subkorpusu titulků 28%. Zdrojem šumů je výskyt opačné polaritý vět v námi analyzovaných obsahových větách. V rámci vzorku subkorpusu filmových titulků je řeč o 120 negativních větách z celkových 220 šumů.

(28) *Je **crains** que vous **ne** conveniez **pas** pour ce rôle.* (InterCorp – titulky)

V práci jsme hledali pouze výskyty, kde buď je přítomno výplňkové *ne*, nebo by teoreticky mělo jít do příslušné věty přidat. Většinu zbylých šumů obstarávají příklady následujícího typu:

(29) *Je **crains** que **non**.* (InterCorp – titulky)

Nemohli jsme však efektivně vyloučit tyto výskyty regulárním výrazem. Jak jsme zmiňovali výše, je téměř nemožné určit jak pozici záporok ve větě, tak slovesa. Ostatně zde procento šumů nezhodnocuje data pro kvantitativní analýzu, vezmeme-li v potaz jak velký jsme zvolili vzorek. Kvantitativní analýza si klade za cíl ověřit hlavně poměr celkového výskytu výplňkového *ne* v kontextu, kde ho lze užít. A v tomto případě je navíc frekvence výplňkového *ne* jasně vyšší než ve zbylých subkorpusech. Následující graf opět udává v procentech podíl absolutní hodnoty výplňkového *ne* a celkové absolutní hodnoty nalezených výskytů

3 Graf poměru využívání výplňkového ne po slovesech vyjadřující strach

V tomto kontextu se subkorpus beletrie vskutku projevil jako ten, který nejčastěji kladl výplňkové *ne* do vedlejších vět obsahových po slovesech strachu. Máme celkově co dočinění s výrazně nižšími procenty než v prvních dvou případech. Je nutné zdůraznit i jistý nepoměr mezi oběma zkoumanými výrazy. Sloveso *craindre* jako takové jsme v teoretické části přisoudili pečlivější mluvě, než synonymum *avoir peur* (1.3.1.1). To se odráží i v rámci samotného výzkumu a je to možná příčina nižších hodnot co do poměru využívání výplňkového *ne*, než jsme byli prozatím zvyklí.

Uvedme si situaci na subkorpusu beletrie. Zde z celkových 255 výskytů je 81 výskytů s *craindre* a zbytek tvoří výskyty s *avoir peur*. Sloveso *craindre* je následováno výplňkovým *ne* v celkem 62 případech, což znamená, že z bezmála 77 % tento kontext dává přednost námi zkoumané variantě. Naopak po *avoir peur* se vyskytuje výplňkové *ne* pouze 49krát. Zde tedy výplňkové *ne* bylo upřednostněno v pouhých 28 % případů. To je číslo, které bychom očekávali u subkorpusů filmových titulků a ne v beletrii. To celé jen nasvědčuje faktu, že máme co dočinění s jedním knižnějším výrazem a s jedním výrazem řekněme preferovaným běžným projevem. Může být řeč o tzv. mluvenostní stylizaci, tedy, že autoři častěji užívají sloveso *avoir peur* v přímé řeči. V kvalitativní analýze obě slovesa podrobíme lingvistickým testům, abychom zjistili možné jiné příčiny tohoto nepoměru (2.3.1).

2.2.4 Kvantitativní analýza srovnávacích vět

Jak jsme uvedli výše (2.1.5.), srovnávací věty představují kontext s nejvyšším procentem šumů v rámci kvantitativního výzkumu. Zároveň však představují výskyt s jedněmi z nejvyšších absolutních hodnot a to i po odfiltrování šumů. Následující tabulka uvádí hodnoty bez šumových výskytů. Ve frWacu šumy tvořily 91%, v beletrii a v korpusu Est républicain 89% a v subkorpusu titulků 79%.

Subkorpus	Celková absolutní hodnota	Celková relativní frekvence (i.p.m.)	Absolutní hodnota výplňkového <i>ne</i>	Relativní frekvence výplňkového <i>ne</i> (i.p.m.)
frWac	28 428	17,62	11750	7,28
Est républicain	1 495	16,99	204	2,32
InterCorp v9 - beletrie	302	47,86	130	20,59
InterCorp v9 – titulky	1 638	49,78	328	9,96

Tabulka 8 - Výskyty ve srovnávacích větách

Nejvyšší podíl na takto nepřesných výsledcích má zčásti samotný dotaz:

[lemma="plus|moins|meilleur|pire|mieux"][]{} [lemma="que"]

Tento dotaz nedefinuje, jaký slovní druh by měl být v oné prázdné množině, proto se setkáváme i s případy typu:

(30) *Parce que les autres projets ne me convenait plus et que si on peut aider avec notre matos...* (frWac)

Zároveň jsme nevyloučili superlativ³¹, který se rovněž vyskytoval poměrně často. Ten by se dal poměrně snadno vyloučit (podmínkou [lemma!="la |l'|le"]), ale zároveň nás zajímalo, zda-li se v tomto kontextu výplňkové *ne* nevyskytne vlivem jednak přítomnosti konjunktivu ve vedlejší větě, jednak vlivem srovnávacích vět. Nic z toho by ovšem nevyloučilo hlavní zdroj šumů. Tento hlavní zdroj představuje fakt, že většina námi hledaných výrazů nejsou rozvíjeny vedlejší větou, nýbrž podstatným jménem, zájmenem, determinantem atp.

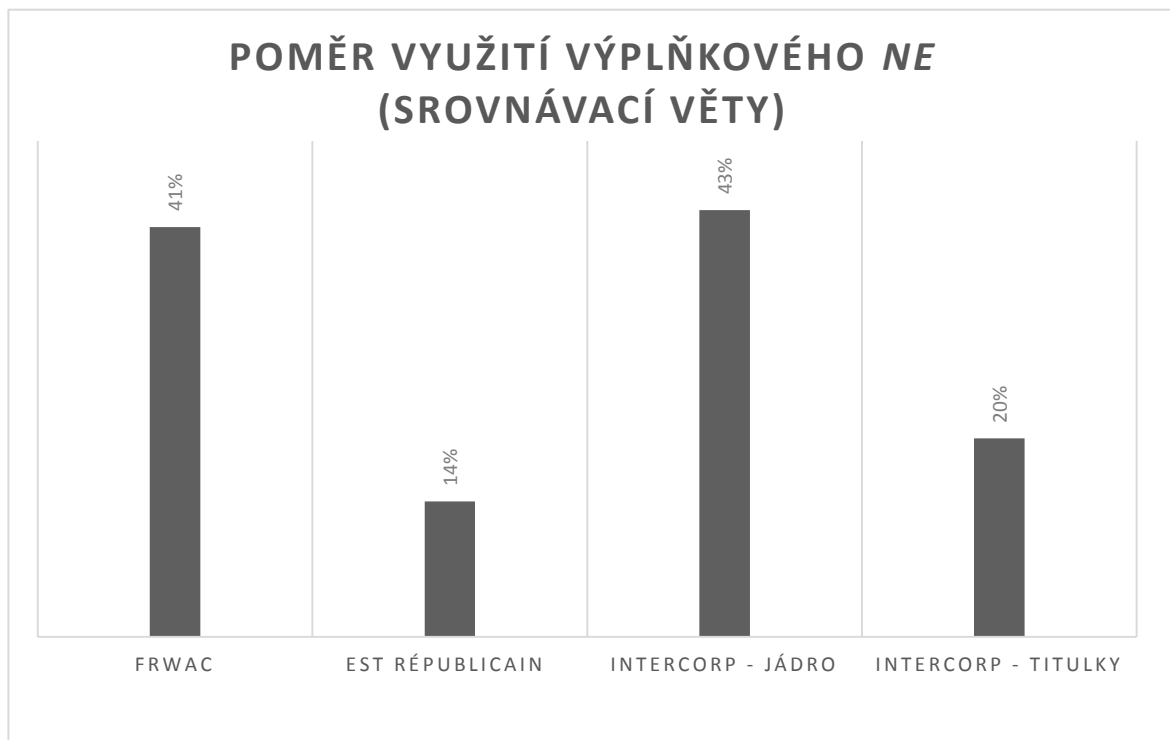
(31) *T'es encore plus fou que lui.* (InterCorp – titulky)

Teoreticky by bylo možné přidat podmínku přítomnosti slovesa po námi hledaných konstrukcích, šumy by tím nebyly zcela eliminovány, jelikož pozici slovesa určíme stejně těžko jako pozici morfému *ne* nebo druhé zápornky. Zároveň jsme se i v tomto dotazu setkali s mnoha případy, kde je sloveso přítomné ve větě vztahné³², na tom by podmínka přítomnosti slovesa nic nezměnila.

³¹ *C'est la pire betise que j'aie entendu.* (InterCorp – titulky)

³² *Peut être un peu moin gazeux que celles que j'ai bu dans les petites tavernes bavaroises...* (frWac)

Přístupme i přesto ke grafu poměru využívání výplňkového *ne* v tomto kontextu. Šumy byly v našem výzkumu opravdu vysoké, nemůžeme proto vyvozovat žádné konečné závěry. Poměr jsme počítali jako v předchozích případech jako podíl absolutní hodnoty výplňkového *ne* s celkovou absolutní hodnotou v rámci stejného subkorpusu.

4 Graf poměru využívání výplňkového *ne* ve srovnávacích větách v subkorpusech

Tak jako v předchozím kontextu sloves strachu je výplňkové *ne* nejvíce využíváno v subkorpusu beletrie. Spolu s beletrií i korpus frWac zaznamenává více než 40 % co do využívání výplňkového *ne* v kontextu srovnávacích vět. Naproti tomu data z deníku *L'Est républicain* a z filmových titulků dosahují výrazně nižších čísel. Konkrétně u publicistického korpusu takto nízká čísla vidíme poprvé. Tento výsledek může být dán nepřesností samotného dotazu anebo samotným kontextem. V kvalitativní analýze snad odhalíme příčinu nízkých hodnot přítomnosti výplňkového *ne*.

2.2.5 Kvantitativní analýza kontextu s *éviter*

Sloveso *éviter* jsme zahrnuli do našeho výzkumu, protože z původních nalezených výskytů z dotazu 1 ještě slibovalo směrodatné hodnoty pro kvantitativní analýzu. Navíc v zadaném dotazu³³ jsme opět narazili na relativně malé zastoupení šumů: ve frWacu se jedná

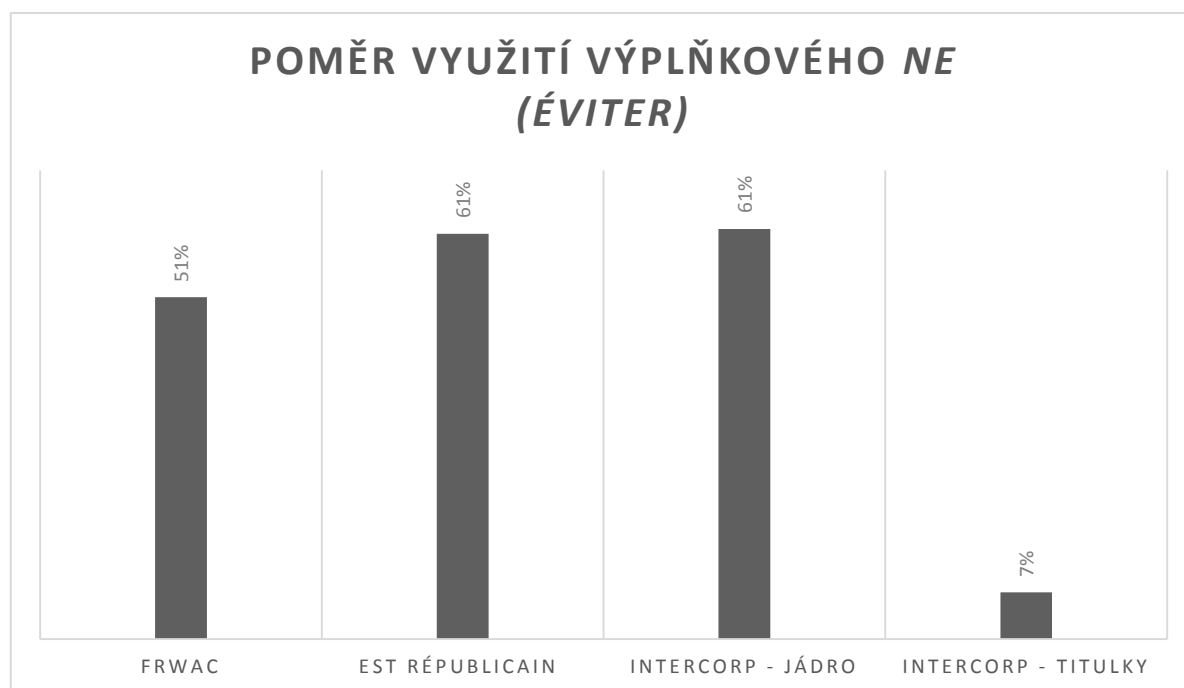
³³ [lemma="éviter"] [lemma="que"]

o 2,1%, v deníku Est républicain o 1,6%, v subkorpusu beletrie o 6,1% a v titulcích o 3,9%. Získané hodnoty po odfiltrování šumů shrnuje následující tabulka.

Subkorpus	Celková absolutní hodnota	Celková relativní frekvence (i.p.m.)	Absolutní hodnota výplňkového <i>ne</i>	Relativní frekvence výplňkového <i>ne</i> (i.p.m.)
frWac	13 553	8,40	6924	4,29
Est républicain	598	6,80	362	4,11
InterCorp v9 – beletrie	31	4,92	19	3,01
InterCorp v9 – titulky	99	3,01	7	0,21

Tabulka 9 - Výskyty po slovesu *éviter*

Vidíme, že oněch 6,1% v rámci šumových výskytů v beletrii tvoří pouze 2 výskyty. Vedlejší věta obsahová po tomto slovesu se v nalezených výskytech téměř neobjevuje. Ostatně absolutní hodnoty nižší než velikost vzorků zaznamenávají 3 menší subkorpusey, což opět může znamenat přesnější výsledky právě v těchto subkorpusech co se týče odlišení šumů od správných výskytů. Navíc právě tento výskyt je ten, kde se v rámci frWacu opakuje stejný výskyt 14krát v analyzovaném vzorku. Nebyli jsme schopni manuálně odfiltrovat všechny opakující se výskyty, ale lze předpokládat, že je to problém samotného korpusu frWac, který přesahuje odfiltrované procento.

5 Graf poměru využívání výplňkového *ne* po *éviter* que v subkorpusech

Z grafu je patrný opět výrazný rozdíl mezi subkorpusem filmových titulků a zbylými třemi subkorpusem. Subkorpus beletrie a subkorpus publicistiky oba využívaly výplňkové *ne* v 61% v případech, kdy měly možnost. FrWac jej nevyžívá systematicky ale pouze z 50% procent. Což by mohlo nasvědčovat hlavně faktu, že sloveso *éviter* není součástí žádného z ustálených spojení, které jsme mohli vidět např. v kontextu *avant que* (*Avant qu'il ne soit trop tard*). Tudíž je v tomto hovorovějším projevu pravděpodobně méně zautomatizováno užití morfému *ne*. Nezapomínejme ani na disproporčnost přesnosti odfiltrování šumů v jednotlivých subkorpusech. Máme důvody se domnívat, že by tento poměr mohl být výrazně jiný, kdybychom vyloučili všechny opakující se identické výskyty.

V této kapitole jsme představili výplňkové *ne* v jeho nejčastějších výskytech a pokusili se statisticky posoudit, jak se liší jeho přítomnost napříč různými funkčními styly (reprezentovanými jednotlivými subkorpusem). Tato data přímo nepotvrdila předpokládanou náležitost výplňkového *ne* k vyššímu stylu, alespoň ne ve všech kontextech. Spíše vytvořila prostor pro nové předpoklady, které jen podporují hypotézu, že výplňkové *ne* může měnit význam a v psaném projevu jej autoři aktivně odlišují. Co se naopak potvrdilo, je velmi nízká frekvence výskytu výplňkového *ne* v subkorpuse filmových titulků. Poměr využívání tohoto jevu v rámci tohoto subkorpuse nikde nepřesáhl 40%. Můžeme se proto domnívat, že v mluvené řeči by byly výskyty výplňkového *ne* ještě o poznání nižší.

2.3 Kvalitativní analýza

Na předcházejících stránkách jsme představili kvantitativní distribuci výplňkového *ne* na jazykovém materiálu. Viděli jsme, nakolik se získaná data různí kontext od kontextu, jazykový styl od stylu. V této části se zaměříme na kvantitativní analýzu zkoumaného jevu převážně na sérii příkladů z beletrie. Ověříme soubor formálních poznatků z teoretické části a zároveň se je pokusíme doplnit o další, gramatikami nekomentované faktory.

Analýzu rozdělíme obdobně jako v teoretické části podle kontextu výskytu: nejprve dle typu vedlejších vět a dále dle jednotlivých kontextů.

2.3.1 Kvalitativní analýza vět obsahových

Věty obsahové jsou klíčové pro ověření schopnosti výplňkového *ne* zamezovat dvojznačnosti věty. Jinak řečeno, ukážeme příklady, kde tento morfém přispívá k tzv. *lecture univoque*, tedy k jednoznačnému významu.

2.3.1.1 Příklad sloves typu *craindre*

V kvantitativní části naší analýzy jsme pracovali s dvěma nejčastějšími příklady: se slovesem *craindre* a s *avoir peur*. Zaznamenali jsme disproporčnost co do poměru

potenciálního využívání výplňkového *ne* mezi oběma slovesy. Zatímco *craindre* se v téměř 80 % vyskytlo v beletrii InterCorpu s morfémem *ne*, *peur* stejný potenciál využilo pouze z necelých 30 %. Je tedy nutné oba kontexty podrobit detailnější analýze, abychom zjistili příčinu tohoto rozdílu. Ten může být způsoben faktem, že *avoir peur* se v námi studovaných textech častěji objevuje v přímé řeči. Víme ale, že ani z přímé řeči není varianta s *ne* vyloučena.³⁴

Soustředíme se nejprve na analýzu vět se slovesem *craindre*. To se téměř systematicky s výplňkovým *ne* pojí. Uvedme příklad:

(32) *Dès qu'on atteint le premier tournant, je remets au pas, **craignant** que Malabar **n'aille** trop vite s'il perdait de vue les juments.* (Merle – Malevil)

*U první zatáčky přejdu znovu do kroku, **aby** se snad Goliáš **nerozběhl** příliš rychle, kdyby ztratil kobyly z dohledu.* (překl. Věra Dvořáková)

Uváděli jsme, že český jazyk je tzv. pivot v rámci InterCorpu. Proto v celém korpusu by teoreticky každý výskyt měl mít svůj český ekvivalent. V jádře stoprocentně, neboť je zrovnáno z části ručně. Po slovesech obavy se navíc setkáváme se dvěma možnostmi překladu v českém jazyce: „*že* + *sloveso*“ nebo „*aby* ...*ne*.“ V citovaném překladu je varianta bez *ne* přeložena zápornou větou v češtině. Čím je ale odůvodněna ona přítomnost výplňkového *ne* ve francouzštině? *Craignant*, tedy přítomné participium, vyjadřuje reálnou obavu a následný morfém *ne* ji jen potvrzuje. Varianta „*Craignant que Malabar aille trop vite*“ nezdůrazňuje protichůdnost přání a obav mluvčího.

Ve svém románu Malevil autor vynechal výplňkové *ne* v jednom případě (z devíti).

(33) *Je notai que mes compagnons, y compris Peysso, mangeaient tout aussi goulûment, en s'éloignant un peu les uns des autres et en jetant autour d'eux des regards presque farouches comme s'ils **avaient craint** qu'on leur dérobât leur part.* (Merle – Malevil)

*Neušlo mi, že kamarádi hltají svou porci stejně jako já, dokonce i Peyssou; každý z nich poodešel kousek od ostatních a vrhal kolem sebe pohledy málem nepřátelské, jako by se bál, že mu někdo jeho plátek **ukradne**.* (překl. Věra Dvořáková)

Zde máme co do činění s obdobnou sérií vět. Co způsobuje onu absenci morfému *ne*? Na první pohled je jasné, že *craindre* je nahrazeno opisnou verzí *avoir craint*, která formou

³⁴ ... puis soupire enfin: – J'ai **peur** que tu **ne** te trompes lourdement, petit frère. (Wincler – Tři lékaři)

připomíná variantu *avoir peur*. Ale ten samý autor výplňkové *ne* používá i ve větách s *avoir peur*.³⁵ Opisná varianta tedy pravděpodobně nehraje roli v upřednostňování varianty bez *ne*. Vysvětlení se spíše skrývá ve větě hlavní, která sama o sobě vyjadřuje jistou virtualitu (zdůrazněnou výrazy *comme si*), která je zachována ve vedlejší větě konjunktivem imperfekta. Máme tedy důvod se domnívat, že pokud je virtuální i strach, výplňkové *ne* se spíše neklade. Dalším faktorem může být i sloveso vedlejší věty obsahové: *dérober*. To je samo o sobě negativní a jako takové dostatečně v rozporu s přáním subjektu. Morfém *ne*, rovněž negativní element, by v tomto kontextu vskutku působil tzv. „nadbytečně.“

V případě konstrukcí s podstatným jménem *peur* můžeme předpokládat obdobnou motivaci u následující věty.

- (34) ... *comme s'il avait peur qu'on lui vole sa cafetière, et comme si les gars qui habitent là cessaient d'avoir une vie à minuit cinquante-neuf...*
(Wincler-Tři lékaři)

I zde je virtualita uvozovací věty vyjádřena spojkami *comme si* a (podmínkově-srovnávací) kompletivní věta se i v tomto případě distancuje od výplňkového *ne*. Zde je sloveso *voler* v konjunktivu přítomného, který vyjadřuje rovněž jistou virtualitu. V tomto příkladu (34) vidíme ještě jednu spojitost mezi oběma výskyty: v obsahové větě figurují téměř synonymická slovesa: *voler* a *dérober*. Může to tedy být podstata těchto sloves, která brání výskytu s výplňkovým *ne*, viz výše.

Slova popisující obavu mohou uvozovat i jiné typy vedlejších vět. Příklad od Merleho poskytuje prostor, abychom na autentickém materiálu demonstrovali případ vedlejších vět vztažných po výrazech obavy:

- (35) *Depuis qu'il commande à La Roque il a dû s'arranger pour prendre pour respect la peur qu'il inspire.* (Merle – Malevil)

Jak jsme uváděli, výplňkové *ne* je nemožné klást do vět vztažných. Příklad (35) to ostatně jasně ilustruje.³⁶ Vytvořme takový příklad, aby obě kladné varianty byly možné.

- (36) *La peur que Anne manifeste à l'examen est indubitable.* (příklad je konstruován)
(37) *La peur que Anne ne manifeste à l'examen est indubitable.* (příklad je konstruován)

³⁵ *Il doit avoir peur que je ne parle de Miette.* (Merle – Malevil)

³⁶ *Depuis qu'il commande à La Roque il a dû s'arranger pour prendre pour respect la peur qu'il n'inspire.* Takto vykonstruovaná věta není gramaticky korektní.

V případě varianty s morfémem *ne* má jistá osoba strach, že Anna bude při zkoušce demonstrovat. Překladatel by asi zvolil vedlejší větu se spojkou *aby* + nedemonstrovala. V tom druhém případě může věta nabývat stejného významu, nebo se může jednat o větu vztaznou, kde se nelze zpochybnit strach, který Anna projevuje. Příklady jsme museli sami vykonstruovat, protože v korpusu beletrie jsme se s podobným příkladem nesetkali. Věříme, že je to zapříčiněno snahou autorů vyhnout se jakékoli dvojznačnosti.³⁷ Ale té se mohou vyhnout právě tehdy, když se přikloní k variantě s výplňkovým *ne*.

Uvedme i takové autentické případy, kde jsme se setkali se dvěma variantami téměř shodnými. Takové se objevili v publicistickém korpusu *Est républicain*:

(38) *Le numéro 3 du Front Islamique du Salut (FIS, dissous) Abdelkader Hachani a d'ailleurs déclaré hier **craindre** que le référendum **ne** serve d'alibi au président Bouteflika «pour déclencher une action répressive plus forte encore que celle qui a eu lieu jusqu'à présent».* (Est républicain)

(39) *Prenant la mesure de cette menace, le n°3 du Front Islamique (FIS, dissous), Abdelkader Hachani, **craint** que le référendum serve d'«alibi» «pour déclencher une action répressive plus forte encore que celle qui a eu lieu jusqu'à présent».* (Est républicain)

Vidíme, že stejná informace z příkladu (38) je reformulována v příkladu následujícím (39). Je tedy výplňkové *ne* v tomto případě pouze variantou pěstovanou vyšším stylem? Oba texty jsou však součástí stejného funkčního jazykového stylu. Nehraje spíše roli datum vydání obou textů? První příklad (38) byl otištěn 17.9.1999, příklad (39) až o dva dny později. V prvním příkladu, kdy je konjunktiv s výplňkovým *ne* více nejistý a jako takový spíše orientovaný do budoucnosti (že by mohl sloužit jako...) V případě druhém (39), kde je morfém *ne* vynechán, má autor již více informací a může proto použít tuto variantu, která značí simultaneitu (že slouží jako...).

V teoretické části byla zdůrazněna podmínka, že pro výskyt výplňkového *ne* musí být hlavní věta v tomto kontextu kladná, jinak se ve vedlejší větě výplňkové *ne* neužívá (1.3.1.1). Použili jsme nový dotaz pro ověření tohoto předpokladu gramatiků a vyhledávali jsme na subkorpusu beletrie: `[lemma="ne"] [lemma="peur|craindre"]`

A z nalezených 54 výskytů ani jeden neobsahoval výplňkové *ne*, a to ani ve větách tázacích.

³⁷ Autoři *Le Bon Usage* se však setkali s případem ne dvojznačnosti, ale přímo protirečení si u spisovatele Raymonda Queneaua: *Ça l'a terriblement frappé. **Je** craint qu'il **ne** s'en remette* (Grevisse, Goosse 2011: 1346). Přidali do věty další zápornku, aby opravili autora. V tomto případě máme opět co dočinění s aspektem negativního slovesa.

(40) *Mais ne craindras-tu pas de manquer de liberté?* (Tristan – Hrdinné útrapy Baltazara Kobera)

Je pravděpodobné, že je výplňkové *ne* vynecháno z důvodu přítomnosti infinitivu, a nikoli kvůli polaritě věty hlavní. To nic nemění na tom, že jsme žádný výskyt v beletrii neshledali a nemůžeme vyvrátit, ani potvrdit, co autoři *Le Bon Usage* uvádějí.

Vyjádřit obavu lze ale i jinak. Vyhledávali jsme některé další výrazy v subkorpusu beletrie. Jejich výčet je patrný z použitého relugárního výrazu:

[lemma="affoler|terrifier|effrayer|horrifier|angoisser|inquiéter|frémir|trembler"]
[lemma="que"]

V teoretické části jsme dále komentovali slovesa: *affoler*, *effrayer*, *terrifier*, *angoisser* a konstatovali jejich nekompatibilitu s výplňkovým *ne*. To potvrdil i korpus a z nalezených výskytů jsme se setkali pouze s jedním s výplňkovým *ne*.

(41) *Je tremblais qu'il ne réussît, car ce lièvre eût terni l'éclat des bartavelles.*³⁸ (Pagnol – Jak voní tymián)

Sloveso *trembler*, na rozdíl od jmenovaných nekompatibilních sloves, uvozuje vedlejší větu s neukončeným dějem. Subjekt má strach, že se něco teprve stane: třese se, aby někdo neměl úspěch.

2.3.1.2 Příklad sloves vyjadřující zabránění

Zabránění je rovněž jeden z těch případů, kde samotný význam nerozhoduje o tom, zda se výplňkové *ne* ve větě dá použít, či nikoli. Zmiňovali jsme sérii sloves, kde se *ne* klade (*éviter*, *empêcher*, *prendre garde*) a sérii sloves, kde se neklade (*interdire*, *défendre*) (1.3.1.2). V tomto případě by polarita neměla hrát roli v tom, zda se hledaná varianta vyskytne s těmito slovesy. Vyhledávali jsme všechny výskyty na subkorpusu beletrie. Použili jsme dotaz:

[lemma="empêcher|barrer|bloquer|garde|éviter|prohiber|abstenir"] [lemma="que"]

Zde se ukázalo, že u slovesa *empêcher*³⁹ z 53 výskytů pouze dva obsahovaly výplňkové *ne*, s *prendre garde*⁴⁰ se vyskytlo jednou a *éviter*, jak jsme viděli v kvantitativní analýze, 19 krát. Uvedme příklad Célinův, kterému jsme předpovídali nízké hodnoty, co do frekvence užívání výplňkového *ne*.

³⁸*Trásl jsem se, aby neměl úspěch, protože zajíc by zkalil lesk orebic (překl.)* I zde je v překladu použita varianta aby ... ne.

³⁹*Il ne dépend pas de l'homme le plus ferme d'empêcher qu'on ne l'insulte...* (Camus – Zápisníky II)

⁴⁰*Mais maintenant il faut prendre garde qu'il n'avance la main et ne prenne aussi l'arbre de vie et qu'il n'en mange et ne vive à toujours.* (Camus – Zápisníky II)

(42) *Pour le moment nous devons parer à l'urgence et surtout éviter que la vieille n'arrive à nous compromettre tous avec ses sales glapissements devant les voisins et les curieux.* (Céline – Cesta do hlubin noci)

Hrozba, kterou reprezentuje kompromitování před sousedy a zvědavci, je v této větě v nepoměru s úsilím této skutečnosti předejít. Nepoměr je v této větě dvojí: Ve větě hlavní máme modálním slovesem vyjádřený téměř rozkaz, kdežto ve větě obsahové máme sloveso v konjunktivu. Zároveň se zde podobně jako u slovesa *trembler* setkáváme se situací, kde je vyjádřen neukončený děj v blízké budoucnosti. Přítomnost polopomocného slovesa *arriver à* je natolik klíčová, že ani negativní plnovýznamové sloveso *compromettre* nevyloučilo výplňkové *ne* z věty. Než dojdeme k předčasným závěrům, prozkoumáme, jestli se s podobnou situací setkáme i v jiných kontextech.

(43) *Papillon, son rôle, sa fonction, c'était que les grand-mères laissent partir les trains... éviter que les S. A. s'en mêlent!* (Céline – Od zámku k zámku)

V příkladu (39) Céline *ne* vynechává. Tato zvolací věta, pravděpodobně pro kýžený efekt mluveného projevu používá i jiné prostředky: reformulaci, absenci spojky, zvolací větu, dislokaci subjektu – pseudovytýkáci konstrukce atp. Stále znovu se však projevuje stejný faktor, a tím je sloveso vedlejší věty. Tentokrát se jedná o *s'en mêler*, které opět vyjadřuje jistou negativitu. Je možné, že právě v těchto kontextech by bylo výplňkové *ne* opravdu „nadbytečné“.

2.3.1.3 Případ sloves vyjadřujících pochybnost nebo zápor

Dalším kontextem, který budeme zkoumat na beletristickém jádru InterCorpu, je skupina sloves *douter, nier, contester a exclure*. Použili jsme následující dotaz:

[lemma="douter|redouter|nier|contester|exclure"] [1,3] [lemma="que"]

V pramenech se uvádělo (1.3.1.3.), že v tomto kontextu by hlavní věta měla být záporná. Dotaz ale tuto podmínku neklade. Z celkových 108 výskytů snadno odfiltrujeme šumy a uvidíme, nakolik je tento předpoklad poplatný. V případě slovesa *redouter* jsme se setkali i s kladnými větami, což se nedá říci o zbylých slovesech.

(44) *Le lendemain matin, je redoutais que Cerise ne disparaisse à nouveau.* (Duteurtre – Cesta do Francie)

Následující příklad reprezentuje jediný příklad s výplňkovým *ne* po slovese věty hlavní v záporu.

(45) *Il ne doutait pas que Phileas Fogg n'y séjournât, et, on le sait, c'était aussi la conviction de Passepartout...*⁴¹ (Verne – Cesta kolem světa za 80 dní)

Popírání jakýchkoliv pochyb subjektu je paradoxně odhaleno výplňkovým *ne*. Dvě imperfekta, jedno v indikativu a druhé v konjunktivu jsou indikátory toho, nakolik si je subjekt jistý. Rozhodně kdyby si byl více jistý, tak by použil sloveso *savoir*. A protože je zde ona pochybnost formálně popřena, musí být ve vedlejší větě uvedeno na pravou míru: tedy výplňkovým *ne*.

2.3.1.4 Případ některých neosobních konstrukcí

Posledním případem vedlejších vět obsahových, který rozebereme, je případ některých neosobních konstrukcí: *il s'en faut de (beaucoup + peu) que, il ne tient pas à ... que, il tarde à ... que* atd. Uveďme si příklad z dotazu 1:

(46) *...peu s'en fallut que je ne m'agenouillasse pour la baiser!* (Tournier – Kašpar, Melichar, Baltazar)

Výplňkové *ne* i v neosobních konstrukcích naznačuje onu „discordance“ (viz 1.2). Zde je v rozporu reálná událost a událost virtuální, která měla všechny atributy uskutečnitelného děje. Morfém *ne* jen zdůrazňuje, jak málo ve skutečnosti chybělo k tomu, aby na ta kolena padl.

Výše jsme se pokusili ověřit v kontextu obsahových vět některé hypotézy, které napříč textem zaznívaly. Setkali jsme se s příklady, kde varianta s *ne* (na rozdíl od té bez ní) umožňuje jednoznačný výklad textu. Viděli jsme, jak někteří autoři aktivně rozlišují obě varianty. A co jsme možná nezmínili explicitně: vyhýbají se kontextům, kde by šlo výplňkové *ne* zaměnit za záporné. Zároveň jsme se pokusili ověřit, zda citované výskyty z gramatik jsou zastoupeny i na studovaném materiálu. Analýza příslovečných vět se ponese ve stejném duchu.

2.3.2 Kvalitativní analýza vedlejších vět příslovečných

Vedlejší věty příslovečné, včetně vět srovnávacích, rozšiřují formální i o další sémantickou charakteristiku výplňkového *ne*.

2.3.2.1 Případ vět přirovnávacích

Jak víme z teoretické části, v příručkách bývá uvedená zmínka, že v případě vět srovnávacích je preferovaná kladná polarita vět. Nutná je rovněž nerovnost srovnávaných subjektů. Pro jeho vyhledání jsme zadali regulární výraz:

`[lemma="plus|moins|meilleur|pire|aussi"][] {1} [lemma="que"]`

⁴¹ V překladu ovšem máme větu zápornou: *Netušil, že se zde Phileas Fogg nezdrží – a jak víme, bylo to i Proklouzovo přesvědčení –...* (překl Pospíšil)

A došli například k následujícímu výskytu:

(47) *Il lui paraît **plus grand** qu'elle **ne** s'en souvenait.* (Japrisot – Zásnuby)

Máme co dočinění s kladnou hlavní větou v přítomnosti a vedlejší větou v indikativu imperfekta. Co do nerovnosti je zde tedy konfrontována minulost v paměti subjektu a přítomnost, tedy objektivní realita. Výplňkové *ne* tuto nerovnost opět zdůrazňuje.

Dotaz, kterým jsme chtěli zpochybnit tvrzení, že *ne* se po větách záporných nevyskytuje, nepřinesl žádný výskyt.

`[lemma="ne"][]{}[lemma="pas|point|plus"][]{}[lemma="plus|moins|meilleur|pire|aussi"][]{} [lemma="que"][]{}[lemma="ne"]`

Může to být samotným dotazem, ale i přesto naznačuje alespoň, že je tento výskyt daleko méně častý.⁴²

2.3.2.2 *Případ avant que*

Avant que ne se údajně rozvinulo až v 19. století, abychom ověřili tvrzení z teoretické části, budeme nuceni využít francouzský jednojazyčný korpus Frantext, který má pro diachronní výzkumy dostatečný objem dat. Samotný výzkum jsme prováděli následovně:

Výzkum jsme rozdělili na menší subkorpora⁴³, každý odpovídající jinému historickému období a aplikovali dotazy:

(einz) (que|qu') pro nejstarší záznamy (1100-1200)

(avant) (que|qu') pro všechny ostatní subkorpora (1201-2017)

Celkem jsme rozložili výzkum na 7 subkorpora a z každého analyzovali prvních 100 výskytů, máme tedy představu pouze o situaci na začátku každého analyzovaného období. Co ukazují výsledky výzkumu, nasvědčuje pravdivosti tvrzení autorů *Le Bon Usage*: Relativní hodnoty čistých výskytů dosahují výraznějších hodnot až v období 1901-2000. Konkrétně se jedná o relativní hodnotu 13,60 (i.p.m.), následně ve století 21. se hodnota vyšplhala na 27,71 (i.p.m.). Je to tedy v průběhu 19. století, kdy se z téměř nulových hodnot (1,40 i.p.m.) rodí tradice užívání výplňkového *ne*. V kvalitativní analýze budeme zkoumat příklady z 20. století z korpusu InterCorp.

Z tohoto kontextu jsme pro analýzu opět vybrali věty od stejného autora, tentokrát se jedná o Prousta.

⁴² Přesný poměr však vlivem mnoha šumů nejsme schopni určit.

⁴³ Subkorpus 1(1100-1200) o velikosti 1 981 433 pozic, subkorpus 2(1201-1500) o velikosti 10 024 995 pozic, subkorpus 3 (1501-1700) o velikosti 32 374 847 pozic, subkorpus 4(1701-1800) o velikosti 36 289 727, subkorpus 5 (1801-1900) čítající 76 239 288 pozic, subkorpus 6 (1901-2000) o velikosti 125 852 817 pozic a subkorpus 7(2001-2017) o velikosti 13 748 897 pozic.

(48) *La vue de la petite madeleine ne m'avait rien rappelé avant que je n'y eusse goûté ...*⁴⁴ (Proust – Svět Swannových)

(49) *Je trouvais important qu'elle ne partît pas avant que j'eusse pu la regarder suffisamment...* (Proust – Svět Swannových)

První příklad (48), ten s výplňkovým *ne*, obsahuje slovesa v *plus-que-parfait* indikativu a konjunktivu. Tyto slovesné tvary v českém jazyce nemají systémový ekvivalent a vyjadřuje děj v minulosti předcházející jiný děj v minulosti. Ono pořadí uskutečnění minulých dějů je zde indikováno hned několikrát: spojkovým výrazem *avant que*, zmiňovanými minulými časy a pravděpodobně i morfémem *ne*.

V druhém příkladu (49) je použit konjunktiv ve větě hlavní i ve větě vedlejší. Není tedy překvapením, že je výplňkové *ne* v této větě vynecháno, totiž, jak jsme viděli výše (2.3.1.1), samotný děj hlavní věty je virtuální. Je-li virtualita vyjádřena už ve větě hlavní, *ne* se spíše neklade.

Z kvantitativní analýzy byly vyřazeny výskyty s *avant que* na začátku věty. V beletrii jsme proto vyhledávali pouze tyto případy a dospěli jsme k následujícím číslům: 16 z celkových 49 obsahovaly variantu s *ne*.⁴⁵ Což je asi o necelá tři procenta větší poměr využívání výplňkového *ne*, než jsme získali v kvantitativní analýze. Je to číslo natolik zanedbatelné, že si troufáme tvrdit, že výrazný vliv na výskyt výplňkového *ne* pozice *avant que* ve větě nemá. Dále jsme zkoumali na korpusech, zda se *en attendant que* skutečně také analogicky pojí s výplňkovým *ne* ([lemma="en"] [lemma="attendant"] [lemma="que"]). Z 15 nalezených výskytů ani jeden výplňkové *ne* neobsahoval. Je možné, že velikost korpusu má svůj vliv na tomto výsledku. Nebo je to samotná podstata tohoto výrazu, která je nekompatibilní s výplňkovým *ne*.

(50) *Alors nous petit déjeuner dix fois en attendant que la brume se lève.*
(Beigbeder – 99 franků)

Tak jako *avant que* vyjadřuje tento výraz předčasnost, a tak jako *avant que* se pojí s konjunktivem. Na rozdíl od *avant que* však jasněji vyjadřuje jisté očekávání. Toto očekávání není tedy v rozporu

2.3.2.3 *Případ à moins que*

V teoretické části jsme zmínili narůstající výskyty výplňkového *ne* se spojkovým výrazem *à moins que*. V subkorpusu krásné literatury jsme se setkali s celkem 57 jeho výskyty

⁴⁴ Pohled na madlenku mi nic nepřipomínal, dokud jsem ji neokusil; (překl. Voskovec)

⁴⁵ *Avant qu'il ne parte, au fond de son sac à dos, j'ai glissé une des revues que m'avait données le libraire.* (Winckler – Tři lékaři)

a jelikož Intercorp obsahuje pouze texty od 20.století, nemůžeme pouze na tomto zdroji ověřit diachronní tendence. Pro tyto potřeby opět využijeme Frantext. Budeme postupovat stejně jako v předchozím případě spojky *avant que*. Použijeme jeden dotaz na zmiňovaných 7 subkorpusech:
(à) (moins) (que|qu')

Až do roku 1601 ve výzkumu nezaznamenáváme ani jediný výskyt s výplňkovým *ne* a i v samotném 16. století se výskyty dají takzvaně spočítat na prstech jedné ruky. Naproti tomu v letech 1701-1800 již zaznamenáváme relativní hodnotu čistých výskytů 12,15 (I.p.m.). Z Celkových 588 výskytů by dle propočtů mělo 441 reprezentovat výskyty s výplňkovým *ne*. Nutno dodat, že je vynecháno zpravidla pouze před infinitivem.⁴⁶ Tato frekvence je obdobná v dalším období (11,84 i.p.m.) a dále pak jen roste. Je tedy pravda, že se toto užití rozvinulo až časem.

V analýze na subkorpusu beletrie InterCorpu jsme zaznamenali 30 výskytů bez výplňkového *ne* v tomto kontextu. Z toho necelých 47% tvoří citace jediného autora: Jauffreta. Ten ve 14 případech dal přednost variantě bez výplňkového *ne* a v jednom jediném případě se uchýlil k variantě druhé.

(51) *Maintenant, dormez, et surtout oubliez Damien, ne vous obstinez pas, changez de marque, ou troquez les cornichons contre du raifort, un filet de citron, à moins que vous ne préfériez tout simplement les câpres.* (Jauffret – Blázinec)

(52) *Il finira par sortir, je le reconnaitrai, à moins que je jette par erreur mon dévolu sur un autre.* (Jauffret – Blázinec)

Nízký výskyt výplňkového *ne* se v případě tohoto autora dá vysvětlit samotným faktem, že v celkem deseti případech umístil spojkový výraz na začátek věty, a to ať už se jednalo o větu jednoduchou,⁴⁷ nebo složenou.⁴⁸ Ve výše citovaných dvou příkladech máme však co dočinění s vedlejšími větami příslovečnými omezovacími, a přesto je výplňkové *ne* obsaženo pouze v jedné z nich.

V příkladu s výplňkovým *ne* vidíme sled rozkazovacích vět, které zakončuje vedlejší věta se slovesem v konjunktivu. Zaznamenáváme zde velký rozdíl v modalitě jednotlivých vět. *Ne* v tomto případě zdůrazňuje rozpor mezi rozkazy mluvčího a následným zahrnutím i druhého

⁴⁶ *Voilà pourtant mes aventures ; et si*

je me rembarquais, j'ai du malheur, je ferais encore

*naufrage, à moins que de trouver un autre *Lélio.* (Marivaux - Le Prince travesti, ou l'Illustre aventurier, 1727)

⁴⁷ *À moins que je m' invente ces sentiments aujourd'hui.* (Jauffret – Blázinec)

⁴⁸ *À moins que je sois innocent, je ne le saurai jamais, puisque je ne me rappelle de rien.* (Jauffret – Blázinec)

mluvčího, kde musí vzít v potaz možný konflikt mezi jeho rozkazy a samotným přáním druhé osoby.

V obou případech je sloveso vedlejší věty v konjunktivu, co se však liší, je vid sloves. *Préférer* je nedokonavé, kdežto *jeter* vyjadřuje jednorázový děj. Dalším rozdílem je i jistá negativita slovesa *jeter*, to se přítomností slov „*par erreur*“ stává nechtěným dějem – tedy do jisté míry stejně negativním jako slovesa *dérober* a *voler* (viz).

V souvislosti s tímto kontextem jsme podrobili zkoumáním i různá synonyma *à moins que*, tedy: *hors que* a *hormis que*. Pro jejich vyhledání jsme použili následující regulární výraz: **[lemma="hors|hormis"] [lemma="que"]**

V beletristickém jádru Interporpu jsme se nesetkali ani s jedním výskytem těchto spojkových výrazů. Naproti tomu korpus frWac vygeneroval celkem 113 výskytů (0,07 ipm), L'Est républicain dva, z nichž ani jediný výskyt neobsahoval výplňkové *ne*. Nemůžeme tedy potvrdit tvrzení autorů *Le Bon Usage*, o analogickém užívání výplňkového *ne* po synonymech výrazu *à moins que*. Nebo ne tak docela. Setkali jsme se s jedním příkladem, kde *ne* stojí samo na pozici, která podle gramatik náleží výplňkovému *ne*. Zde ale vše vypovídá o tom, že se jedná o negativní užití *ne*.

(53) ...la réglementation ne donne pas de précisions sur les adaptations possibles, ***hormis qu'elles ne*** peuvent déroger aux garanties minimales (durée hebdomadaire maximale de travail de 48 heures , durée quotidienne maximale de travail de 10 heures , réparties sur une amplitude maximale de 12 heures , repos minimum journalier de 11,... (frWac)

Sloveso *pouvoir* je jedno z těch, u kterého samotný morfém *ne* stačí pro úplnou negaci. Zde je ovšem v kontextu po spojce *hormis que*, kde by se teoreticky mohlo vyskytnout i výplňkové *ne*. V této vedlejší větě se vyskytuje morfém *ne* se slovesem v indikativu. Výplňkové *ne* se s indikativem také pojí, ale převážně jen ve srovnávacích větách. Věta je tedy dvojznačná a zbývá jen podotknout, že vyšší styl se podobným nejasnostem ve významu spíše vyhýbá.

2.3.2.4 Případ spojkového výrazu *sans que*

Sans que ne jsme již v teoretické části rozdělili do tří základních příkladů na stupnici podle toho, jak moc je přítomnost výplňkového *ne* oprávněná. Pokusme se stupnici v praktické části převzít od Glattliho a a ilustrovat ji na příkladech dosažených z dotazu:

[lemma="sans"] [lemma="que"] [{1} [lemma="ne"]

1. Věta hlavní je záporná.

(54) *Il ne se passait d'ailleurs pas une journée sans qu'elle ne rende hommage à son courage et à sa détermination.*⁴⁹ (Dubois – Život po francouzsku)

Tento příklad je velice podobný příkladu z teoretické části (1.3.2.4.). V podstatě je zde výplňkovým **ne** podtržena ona negativní nuance, jak nepravděpodobné by bylo, kdyby jí každý den nevychvalovala. Je to však velice subjektivní a každý čtenář to může vnímat jinak.

2. Věta vedlejší obsahuje mimo expletivní *ne* i jedno z bivalentních slov: *aucun, personne, rien, nul, jamais, ni, plus*.

(55) *Dans les semaines qui suivirent ce même journal publia une série de reportages atroces, illustrés de photos dignes des camps de concentration, relatant l'agonie des vieillards entassés dans des salles communes, nus sur leurs lits, avec des couches, gémissant tout le long du jour sans que personne ne vienne les réhydrater ni leur tendre un verre d'eau*⁵⁰; (Houellebecq – Možnost ostrova)

Koexistence *personne* a *ne* v jedné větě většinou značí jedině: negaci. V tomto případě by šlo interpretovat i v opačném směru, tedy v tom, že zde ke změně polarity věty nedochází. To by ale nesměla být přítomna spojka *ni*, která spojuje pouze negaci.

3. Hlavní věta je kladná

(56) *Joss passa dix-huit annonces sans qu'Adamsberg ne repère quoi que ce soit.*⁵¹ (Vargas – Uteč rychle)

Nalezli jsme i tyto příklady s kladnými větami, které Glättli nedokázal formálně odůvodnit jinak, než že jsou chybné. Může se i v tomto případě jednat o vůli autora zdůraznit nakolik bylo nepravděpodobné, aby Adamsberg nic nezahlédl.

2.3.2.5 Případ vět s infinitivem

V teoretické části jsme zmiňovali nakolik je výskyt výplňkového *ne* s infinitivem vzácný. Pro nalezení výskytů v InterCorpu jsme použili následující dotaz:

[lemma="ne"] [tag="VER:inf"] [lemma!="pas|que|point|jamais|goutte|rien|personne|aucun"]

Ze všech výskytů ani jediný jednoznačně neobsahoval výplňkové *ne* s infinitivem. Vždy se preferovala varianta bez *ne*.

⁴⁹ Neminul jediný den, aby nevychvalovala její odvahu a houževnatost. (překl. Pflimplová)

⁵⁰ V následujících týdnech tentýž deník uveřejnil sérii strašných reportáží dokumentovaných fotografiemi jak z koncentráků a popisujících agonii starců namačkaných ve společných místnostech, nahých na posteli, s plenami, sténajících po celý den, aniž by je kdokoli přišel rehydratovat (překl. Jovanka Šotolová)

⁵¹ Joss přečetl osmnáct hlášení, aniž Adamsberg něco zahlédl. (překl. Tomáš Kybal)

(57) *Avant que de dormir, déjà, il semblait rêver.* (Dubois – Život po francouzsku)

(58) *Le peintre savait que Vinteuil était à ce moment très malade et que le docteur Potain craignait de ne pouvoir le sauver.* (Proust – Svět Swannových)

V příkladu (57) se setkáváme s dvojznačným příkladem, kde lze buď interpretovat *ne* jako výplňkové, nebo záporné. V seznamu formálních faktorů uvedl Martin, že výplňkové *ne* je uvozeno spojkou *que*, o *de*+ infinitiv se autor nezmiňuje. Přičemž můžeme snadno odhalit onen konflikt pravděpodobného scénáře a přání subjektu: subjekt chce nemocného zachránit, bojí se však, že ho zachránit nelze.

Na předchozích stránkách jsme podrobili zkoumání konkrétní příklady příslovečných vět. Zařadili jsme sem i jisté nenormativní kontexty užívání výplňkového *ne*. Na všech těchto kontextech jsme zkoumaly motivaci přítomnosti či absence výplňkového *ne*. Tak jako v případě kompletivních vět, zde převážně hraje roli, kromě formálních faktorů zmiňovaných v teoretické části, i reálnost děje v hlavní větě a význam slovesa věty vedlejší. Zaznamenali jsme příklady, kde varianta s *ne* (na rozdíl od té bez ní) naopak dává prostor k dvojznačnosti vět. Nutno dodat, že se jedná o kontexty (s infinitivem a po spojce *sans que*), kde většina normativních příruček výplňkové *ne* zakazuje. V této části byly rovněž určité kontexty doplněny o diachronní výzkum ve francouzském korpusu Frantextu.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl popsat výplňkové *ne* v současné francouzštině a zjistit, zda se jedná o variantu pěstovanou vyšším stylem. Právě tato náležitost výplňkového *ne* k vyššímu stylu, představovala jeden z aspektů, na kterém se většina jazykovědců shodla. To samé se nedalo tvrdit o jeho funkčnosti, gramatické korektnosti, či samotném názvu. V první části práce jsme shrnuli poznatky z pramenů. Nastínili jsme původ problému klasifikace samotného morfému *ne*. Došli jsme k přesvědčení, že morfém *ne*, ač občas netvoří zápornou větu, stále vyjadřuje jistou negativitu (ovšem jinak intenzivně). Ve změní názvů jsme nakonec zůstali věrní označení *ne explétif*, které implikuje možnou záměnnost obou variant ať už s morfémem *ne* nebo bez něj. Pokusili jsme se podrobně postihnout každý kontext, ve kterém se může výplňkové *ne* vyskytnout, a to nehledě na to, zda byl tento výskyt gramatikami povolený, či nikoliv. To vše ve snaze zjistit, co z něj tuto výsadu může činit. I proto byly v teoretické části stanoveny další hypotézy; převážně pak ta, že výplňkové *ne* jako takové má schopnost měnit význam věty.

Samotnou analýzu jsme potom rozdělily na dvě hlavní části. První měla za cíl ověřit, že typ textu má vliv na frekvenci výplňkového *ne*. Přesněji řečeno, že ve vyšším jazykovém stylu bude větší množství variant s výplňkovým *ne* než vět bez tohoto morfému. Materiál pro tuto část jsme čerpali ze čtyř subkorpusů (FrWac, Est républicain, InterCorp – beletrie, InterCorp – titulky), kde každý subkorpus představoval jeden jazykový styl. Analýza provedená na pěti nejčtetnějších výskytech (po spojce *avant que*, po *à moins que*, po slovesech vyjadřujících strach a obavu, ve srovnávacích větách a po slovesu *éviter*) se prokázala pouze částečně. Jen ve třech kontextech nejvíce využívala toto potenciální užití výplňkového *ne* právě beletrie – pro nás nejvyšší jazykový styl. Na druhou stranu se ukázalo, že v subkorpusu filmových titulků se systematicky užívá varianta s výplňkovým *ne* nejméně. Tyto výsledky, kde se mj. kontext s *avant que* pojevil jako ten, kde beletrie využívá výplňkové *ne* nejméně, zformovali naši další analýzu. A to převážně předpokladem o větším rozdílu mezi námi zkoumanými variantami vět. Došli jsme k domněnce, že obě varianty jsou sice shodné v designaci věty, ale významově shodné nejsou. Předpokládali jsme tedy, že je autoři od sebe intenzivněji odlišují.

V další části práce, tedy v kvalitativní analýze, jsme zkoumali podrobně konkrétní příklady z beletristického jádra InterCorpu. Druhá hypotéza, tedy, že výplňkové *ne* může měnit význam věty, se v tomto případě jasně prokázala. Nejdříve jsme ukázali v kontextu sloves vyjadřujících strach případ, kdy varianta s výplňkovým *ne* nabízela jedinou interpretaci. Naopak varianta bez něj se dala vykládat dvojím způsobem: buď jako vedlejší věta vztažná,

nebo jako vedlejší věta kompletivní. Prokázala se ovšem i opačně. S onou dvojznačností, kterou v sobě samotný morfém *ne* nese, jsme se setkali hned několikrát: hlavně v kombinaci slovesa *pouvoir* (které se pojí s jednoduchou negací) s některým s námi studovaným kontextem, např. se slovesem *craindre*. Morfém *ne* i sám o sobě může tvořit v určitých kontextech negaci. Setkali jsme se s případy, kdy bylo možné *ne* interpretovat jako buď výplňkové (tedy, to které nemění designaci věty), anebo jako negativní. Přítomnost morfému *ne* tedy jasně přináší do věty jistý význam.

Dalším cílem kvalitativní analýzy bylo lepší formální postihnutí tohoto gramatického jevu. Již zformulované formální charakteristiku jsme doplnili o další, nekomentované faktory. Dospěli jsme k závěru, že reálnost děje/stavu v hlavní větě rozhoduje o přítomnosti výplňkového *ne* ve větě vedlejší. Tedy, je-li obsah hlavní věty virtuální, výplňkové *ne* se do vedlejší věty neklade. Dalším faktorem se prokázala samotná podstata slovesa, ke kterému by se výplňkové *ne* ve větě mělo pojit. Jako neslučitelná se prokázala tzv. negativní slovesa typu *voler*, *dérober*, atd. Je-li určitá negativita vyjádřena již slovesem, výplňkové *ne* by bylo v tomto kontextu skutečně nadbytečné a proto se zpravidla neklade.

Tato práce ukázala, že typ textu má určitý vliv na výskyty výplňkového *ne*. Však spíše než jednotlivé funkční jazykové styly má vliv, jedná-li se o projev psaný, nebo mluvený. Beletrie obsahuje značné procento přímé řeči, která má za úkol imitovat mluvený projev. To se odrazilo i ve výsledcích kvantitativní analýzy. Nepopíratelný vliv má ale samotný kontext, ve kterém se výplňkové *ne* vyskytuje. Ten je formálně dán nejen typy kontextů, ale i samotným sématickým obsahem jednotlivých vět.

Prostor pro další zkoumání výplňkového *ne* je rozsáhlý. Bylo by zajímavé výrazněji prozkoumat tento jev z diachronní perspektivy. Víme, že vzniká už v době, kdy veškerá slovesná negace byla rovněž zajištěna samotným morfémem *ne*. Další možností by mohl být výzkum užití výplňkového *ne* ve srovnávacích větách, které se výrazněji formálně odlišuje od jeho zbylých užití.

Resumé (česky)

Tématem této bakalářské práce byla problematika výplňkového *ne* v současné francouzštině. Většina zdrojů vidí v tomto jevu prvek pěstovaný vyšším stylem. Cílem této práce bylo tento předpoklad ověřit na korpusu francouzsky psaných textů.

Text práce jsme rozdělili na dvě hlavní části: část teoretickou a část praktickou. Praktická část systematizuje poznatky týkající se výplňkového *ne*. V praktické části je provedena analýza na jazykovém korpusu s cílem ověřit hypotézy práce.

Teoretická část se pokusila přiblížit přístupy ke klasifikaci morfému *ne*. Ten v první řadě plní funkci negace. Tato schopnost je v kontextu výplňkového *ne* popřena. V teoretické části jsme představili různé přístupy. Nakonec jsme se přiklonili k jednomu, který jsme rozvedli ve zbytku práce: k „*ne discorcantiel*“ Damouretta Pichona.

Jádro teoretické části tvořil popis jednotlivých kontextů (normativních či nikoli), kde se výplňkové *ne* užívá. Rozlišili jsme dva typy vedlejších vět: obsahové a příslovečné. Každý jednotlivý kontext jsme detailně popsali a ze zdrojů jsme převzali formální charakteristiku výplňkového *ne*. Tu tvořili: náležitost vedlejšími větám po spojce *que*, užití bez druhé zápornky, vyloučení z vět vztahných a zachovávání *des* u nepřímého předmětu. Zároveň byla vyslovena druhá hypotéza: výplňkové *ne* má v určitých kontextech spochnost měnit význam věty, přesněji přispívá k jejich jednoznačnému výkladu.

Hypotézy jsme ověřovali na materiálu získaném z jazykového korpusu. V této bakalářské práci jsme pracovali konkrétně se čtyřmi korpusy (frWac, Est républicain, InterCorp – beletrie, InterCorp – titulky), které reprezentují čtyři různé typy textů.

V první fázi jsme sledovali frekvenci výplňkového *ne* napříč zvolenými typy textů. Porovnávali jsme počet vět s výplňkovým *ne* s jejich variantami bez tohoto morfému. Tato kvantitativní analýza byla provedena na pěti nejčastějších výskytech výplňkového *ne*.

V další fázi jsme analyzovali konkrétní příklady, abychom zjistili, jaké faktory ovlivňují přítomnost, či absenci výplňkového *ne* ve větě. Tyto formální faktory byly obohaceny o nové, necitované poznatky.

Bakalářská práce je zakončena shrnutím výsledků jednotlivých analýz.

Resumé (en français)

Le sujet de ce mémoire de licence était la problématique du *ne* explétif en français contemporain. Les sources voient, dans sa majorité, en ce phénomène le trait du style élevé. L'objectif de ce mémoire était de confronter cette hypothèse avec le corpus électronique des textes français.

Nous avons divisé notre texte en deux parties principales : une partie théorique et une partie pratique. La partie théorique sythématise les connaissances sur le *ne* explétif. La partie pratique analyse les textes authentiques du corpus linguistique pour s'interroger sur la validité de nos hypothèses.

La partie théorique a d'abord essayé de nuancer l'approche envers le morphème *ne*. Ce morphème remplit avant tout une fonction de négation. Cette capacité est dans le contexte du *ne* explétif niée. La partie théorique a présenté différentes approches afin de souligner celui que nous avons développé dans la suite de notre travail : le *ne* discordantiel de Damourette et Pichon.

Le centre de la partie théorique était la description des différents contextes (normatives ou pas), où le *ne* explétif est utilisé. Nous avons distingué deux types de phrases subordonnées : phrases complétives et phrases circonstancielles. Nous avons vu chaque contexte en détails et nous avons reperés dans les sources les caractéristiques formelles du *ne* explétif : présence après la conjonction « que » dans la subordonnée, présence sans *forclusifs*, exclusion des subordonnées relatives, maintien des « des » de l'objet indirect. Nous avons également défini une deuxième hypothèse : le *ne* explétif peut, dans certains contextes, changer le sens d'une phrase, ou plus précisément d'en offrir une lecture univoque.

Nous avons observé ces hypothèses sur la base d'un matériau traité des corpus électroniques. Dans ce mémoire, nous avons travaillé avec quatre corpus (frWac, L'Est Républicain, InterCorp – fiction+drame et sous-titres) représentant des types de textes différentes.

Dans un premier temps nous avons observé la fréquence du *ne* explétif dans les quatre types de textes. Nous avons fait une comparaison de nombre des phrases avec *ne* explétif et de nombre des variantes sans ce morphème. Cette analyse quantitative a été réalisée sur cinq contextes où le *ne* explétif apparaisse le plus.

Par la suite nous avons analysé les exemples concrets pour observer les facteurs qui peuvent avoir une influence sur la présence voir l'absence du *ne* explétif. Ces facteurs ont été enrichies par d'autres éléments non-cités par les grammairiens.

Le mémoire de licence est terminé par une présentation des résultats obtenus.

Bibliografie

- WILLIAM J. ASHBY. Un nouveau regard sur la chute du e1ne/e1 en français parlé tourangeau: s'agit-il d'un changement en cours? *Journal of French Language Studies* [online]. 2001, 11(1), 1-22 [cit. 2017-06-01]. ISSN 09592695
- BRUNOT, Ferdinand a Charles BRUNAEU. *Précis de Grammaire historique de la langue française*. 4 éd. Paris: Masson, 1956.
- COLIN, J-P. *Dictionnaire des difficultés du français*. Paris: Dictionnaire LE ROBERT. 1993.
- ČECHOVÁ, M., CHALOUPEK, J., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003.
- DAUZAT, Albert. *Grammaire raisonnée de la langue française*. Lyon: IAC, 1947. Les Langues du monde : Série Grammaire, Philologie, Littérature.
- DAMOURETTE, Jacques a Édouard PICHON. *Des mots à la pensée: essai de grammaire de la langue française 1911-1936*. Paris: D'Artrey, [1---] Collection des linguistes contemporains.
- FOURNIER, N. Approches théoriques, valeur en langue et emplois du ne dit 'explétif' en français classique. *Langue française*. 2004 (143) : 48-68 [cit. 2015-10-05].
- FREI, Henri. *La grammaire des fautes*. Paris: Librairie Paul Geuthner, 1929.
- GLÄTTLI, H (1960). A propos du ne explétif après sans que. *Vox Romanica* [online]. 1960, (46): 97-90 [cit. 2015-10-05].
- GREVISSE, Maurice – GOOSE, André. *Le bon usage: grammaire française : Grevisse langue française*. 15e éd. Bruxelles: De Boeck, 2011, 1600 s. ISBN 978-2-8011-1404-9.
- HENDRICH, Josef – RADINA, Otomar – TLÁSKAL, Jaromír. *Francouzská mluvnice*. 3., přeprac. vyd., 1. vyd. v nakl. Fraus. Plzeň: Fraus, 2001, 700 s. ISBN 80-7238-064-8.
- HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016. Lingvistika. ISBN 978-80-200-2566-1.
- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana (2002). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- MARTIN, R (1984). Pour une approche sémantico-logique du ne dit „explétif“. *Revue de linguistique romane* [online]. 1984 (48): 99-122 [cit. 2015-10-13].

- MULLER, Claude (1978). La négation explétive dans les constructions complétives. *Langue Française. Études de syntaxe française* [online]. 1978, (39):76-103 [cit. 2015-10-05].
- RIEGEL, Martin – PELLAT, Jean-Christophe – RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. 5e tirage. Paris: Presses Universitaires de France, 2008, xxiii, 646 s. ISBN 978-2-13-053959-9.
- STYPOVÁ, Soňa. *Jazykové prostředky pro vyjádření záporu ve francouzském tisku*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jaromír Tláškal.
- ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, 386 s.
- WILMET, Marc. *Grammaire critique du Français*. 4e édit. Paris: De Boeck, 2007, 758 s.

Internetové zdroje

- FERRARESI, A. – BERNARDINI, S. – PICCI, G. – BARONI, M.: *frWaC*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>
- *FRANTEXT*, ATILF - CNRS & Université de Lorraine. Dostupný z: <http://www.frantext.fr>.
- GAIFFE, B. – NEHBI, K.: *lEstRepublicain, verze 2 z 11. 4. 2016*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>
- *Larousse*. [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z : <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>
- NÁDVORNÍKOVÁ, O. – VAVŘÍN, M.: *Korpus InterCorp – francouzština, verze 9 z 9. 9. 2016*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

Seznam tabulek a grafů

2.4 Seznam grafů

1 Graf poměru využívání výplňkového <i>ne</i> po <i>avant que</i> v subkorpusech	34
2 Graf poměru využívání výplňkového <i>ne</i> po <i>à moins que</i> v subkorpusech	36
3 Graf poměru využívání výplňkového <i>ne</i> po slovesech vyjadřující strach	38
4 Graf poměru využívání výplňkového <i>ne</i> ve srovnávacích větách v subkorpusech	40
5 Graf poměru využívání výplňkového <i>ne</i> po <i>éviter que</i> v subkorpusech.....	41

2.5 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Přehled velikostí subkorpusů.....	25
Tabulka 2 - Výskyty výplňkového <i>ne</i> z dotazu 1 v (literárním) jádru InterCorpu	29
Tabulka 3 - Přehled použitých regulárních výrazů pro kvantitativní analýzu	30
Tabulka 4 - Analýza šumů ve vzorku srovnávacích vět	31
Tabulka 5 - Výskyty <i>avant que</i> v subkorpusech	33
Tabulka 6 - Výskyty po <i>à moins que</i> v subkorpusech	35
Tabulka 7 - Výskyty po slovesech strachu	37
Tabulka 8 - Výskyty ve srovnávacích větách	39
Tabulka 9 - Výskyty po slovesu <i>éviter</i>	41
Tabulka 10 - Výskyty se šumy ve všech subkorpusech.....	62

Přílohy

Subkorpus	Kontext									
	Avant que		A moins que		Craindre/peur		Srovnávací věty		Éviter	
	Celková absolutní hodnota	Relativní hodnota (i.p.m.)	Celková absolutní hodnota	Relativní hodnota (i.p.m.)	Celková absolutní hodnota	Relativní hodnota (i.p.m.)	Celková absolutní hodnota	Relativní hodnota (i.p.m.)	Celková absolutní hodnota	Relativní hodnota (i.p.m.)
FrWac	36252	22,46	13612	8,43	18717	11,60	303229	187,90	13847	8,58
InterCorp - titulky	3768	114,54	522	15,87	1763	53,59	7706	234,24	103	3,13
Est républicain	3111	35,36	285	3,24	984	11,18	13589	154,45	608	6,91
InterCorp - beletrie	410	65,03	90	14,27	293	46,47	2807	445,21	33	5,23

Tabulka 10 - Výskyty se šumy ve všech subkorpusech